

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Martina Uková

Komentovaný překlad: Guía Total Baleares, vybrané kapitoly

Commented translation: Guía Total Baleares, selected chapters

Praha, 2012

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

Anotace

Cílem této práce je překlad úvodu a dvou kapitol z cestovního průvodce *Guía Total Baleares*, vzniklé pod vedením španělského autora Miquela Rayó, a překlad následně okomentovat. První část komentáře se zabývá analýzou originálu na základě vnitrotextových a vnětextových faktorů. Druhá část se zabývá popisem překladatelské metody, rozbořením typologie překladatelských problémů posunů a jejich konkrétními řešeními. Součástí práce je příloha obsahující originál výchozího textu.

Klíčová slova: překladatelská metoda, překladatelský problém, překladatelský posun, překladatelská analýza, gramatika, stylistika, syntax.

Abstract

The aim of this thesis is to translate the introduction and two selected chapters from the tourist guide *Guía Total Baleares*, which was originated under the guidance of the spanish author Miquel Rayó, and present a commentary of the translation. The first part of the commentary provides a general translation analysis of the original text based on intratextual and extratextual factors. The second part deals with the selected translation method, translation problems and shifts and their solutions. This thesis includes an attached annex, consisting of the original text.

Key words: translation method, translation problem, translation shift, translation analysis, grammar, stylistics, syntax.

Obsah

ANOTACE	2
ABSTRACT.....	2
1. ÚVOD.....	8
2. TEXT PŘEKLADU.....	9
3. TEXTY K OBRÁZKŮM	29
4. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU	30
4.1. PŘEKLADATELSKÁ ANALÝZA.....	30
4.1.1. VNĚTEXTOVÉ FAKTORY	30
4.1.1.1. AUTOR VÝCHOZÍHO TEXTU	30
4.1.1.1. ZÁKLADNÍ FUNKCE KOMUNIKÁTU.....	30
4.1.1.2. RÁZ SDĚLENÍ, KÓD, MÍRA PŘIPRAVENOSTI A FORMA SDĚLENÍ ...	31
4.1.1.3. ADRESÁT	31
4.1.1.4. SITUACE A PROSTŘEDÍ	31
4.1.2. VNITROTEXTOVÉ FAKTORY	32
4.1.2.1. TÉMA A OBSAH	32
4.1.2.2. VÝSTAVBA TEXTU.....	32
4.1.2.3. FUNKČNÍ STYL A SLOHOVÝ POSTUP	33
4.1.2.4. GRAMATIKA A SYNTAX	34
4.1.2.5. LEXIKUM	38
4.2. CÍLOVÝ ČTENÁŘ PŘEKLADU	39
4.3. PŘEKLADATELSKÁ STRATEGIE	39
4.4. PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY NA GRAMATICKÉ A SYNTAKTICKÉ ROVINĚ.....	40
4.4.1. TRANSPOZICE.....	40
4.4.2. POLOVĚTNÉ VAZBY A SUBJUNTIV	41

4.4.3.	AKTUÁLNÍ ČLENĚNÍ VÝPOVĚDÍ.....	43
4.4.4.	KOHEZE.....	43
4.4.5.	EXPLICITACE A ROZŠIŘOVÁNÍ TEXTU.....	44
4.4.6.	INTERPUNKCE.....	45
4.4.7.	DÉLKA VĚT.....	46
4.5.	PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY NA LEXIKÁLNÍ ROVINĚ.....	47
4.5.1.	TERMINOLOGIE.....	47
4.5.2.	REÁLIE.....	49
4.5.3.	TOPONYMA.....	50
4.5.4.	ANTROPONYMA.....	51
4.6.	PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY NA STYLICKÉ ROVINĚ.....	52
4.6.1.	EXPRESIVITA.....	52
4.6.2.	ADAPTACE.....	52
4.6.3.	KONTAKT SE ČTENÁŘI.....	53
4.6.4.	MODULACE.....	53
4.6.5.	SUBSTITUCE.....	54
4.6.6.	VYNECHÁNÍ.....	54
4.7.	GRAFICKÉ PROSTŘEDKY.....	54
4.8.	NEDOSTATKY ORIGINÁLU.....	55
5.	TYOLOGIE POSUNŮ.....	56
5.1.	KONSTITUTIVNÍ POSUN.....	56
5.2.	INDIVIDUÁLNÍ POSUN.....	56
5.3.	TEMATICKÝ POSUN.....	57
6.	ZÁVĚR.....	58
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
8.	PŘÍLOHY.....	61
8.1.	GLOSÁŘ KATALÁNSKÝCH POJMŮ.....	61

8.2. TEXT ORIGINÁLU	64
---------------------------	----

SEZNAM ZKRATEK

TO: text originálu

TP: text překladu

Adresáty mého velkého poděkování jsou Prof. PhDr. Jana Králová CSc., Mgr. Andreu Bauçà i Sastre Ph.D. a Mgr. Zuzana Rozsypalová. Děkuji jim za cenné rady, podněty a čas, který mi věnovali.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 20. 5. 2012.

1. Úvod

Tato bakalářská práce se skládá z vlastního překladu a odborného komentáře, ve kterém se soustředíme na překladatelskou analýzu originálu, popis překladatelské metody a typologie překladatelských problémů a posunů. V příloze přikládáme originál textu.

Pro závěrečný překlad ke státní bakalářské zkoušce na oboru Mezikulturní komunikace: španělština – čeština jsme si zvolili úvod a dvě kapitoly z cestovního průvodce *Baleárské ostrovy (Guía Total Baleares)* nazvané *Výlety po Ibize (Excursiones por la isla de Eivissa)* a *Zajímavá místa (Poblaciones y lugares de interés)*. Vybraná pasáž má přibližnou délku 20 normostran.

Samotný překlad si klade za cíl zprostředkovat českým čtenářům funkční ekvivalent španělského cestovního průvodce. Při překladu jsme se setkali s řadou překladatelských otázek a problémů, kterými se zabýváme v druhé části této práce.

Ve své práci jsme uplatnili veškeré znalosti získané během studia na Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

2. Text překladu

ÚVOD

Cestovní průvodce *Guía Total* po Baleárských ostrovech je výjimečný svého druhu pro množství údajů získaných a ověřených *in situ*.

Reflektuje hluboké proměny, kterými v posledních letech Španělsko prošlo (od silniční sítě po starobylá centra historických obcí). Tyto proměny mohou být srovnatelné pouze s novým poznáním pronikajícím do vědomí obyvatel této země. A právě v různých změnách si tento nový průvodce přeje najít své opodstatnění.

Jednoznačně se svým charakterem a záměrem připojuje k nejlepší tradici španělských cestovních průvodců, které představují vynikající publikace Afrodisia Aguada z 50. let. Jimi se inspirovaly, nebo je dokonce zkopírovaly, další a další cestovní průvodce z minulých let. Pravdou je, že tento průvodce jako žádný jiný dokázal na svých stránkách ukázat výsledky pečlivé práce v terénu a dlouhé hodiny v kancelářích více než třiceti autorů a různých specialistů z početné skupiny editorů, kartografů a fotografů.

Publikace je jak cennou pomůckou na cesty, tak i významným dílem, které přesně a vybraně odráží situaci španělského historicko-uměleckého dědictví a turistickou infrastrukturu v současnosti.

Tento cestovní průvodce se liší od ostatních propracovaným vzhledem použitých materiálů a jasnou typografií. Ta je přímou dědičkou kolekce, která nás proslavila, na španělském trhu známé jako „šedé průvodce“. Průvodce je rovněž význačný i pro své grafické prvky, zejména bohatou a moderní kartografií (až do nynějška se v jednom díle kromě stovky částečných map nepublikovalo tolik plánů – celkem 160), dokonalé uspořádání pamětihodností a půvabné fotografie. Zmíněné součásti nejen vytváří pěknou dekoraci, ale také představují doplněk s popisky a dojmy.

4. edice tohoto svazku byla vydána v létě 2000 po aktualizaci údajů z jara předchozího roku. Změny, ke kterým došlo později, budou zahrnuty mezi aktualizace následujících edicí.

Editoři ANAYA Touring Club

VÝLETY PO IBIZE

1) OKRUH OSTROVEM IBIZA

Bělostné farnosti

70 km

Na Ibize mají silnice paprscité uspořádání. Návštěvníka tak nutí, aby při jízdě dodržoval určité podmínky, například několikrát projet stejným místem. Také je praktické si zapamatovat, kde se nachází nejbližší čerpací stanice (Eivissa, Santa Eulària, Sant Joan, Sant Antoni, Sant Josep). Tak se také pozná celý ostrov.

K moři

- Po výjezdu z Eivissy po silnici C-733 asi po 6 km zahnete doprava na výborně označeném odbočení a dorazíte do **Santy Eulàrie d'es Riu**.

Jak je na Ibize obvyklé, obydlené historické centrum se nachází kolem zdí farnosti, která v tomto případě leží na vrchu *Puig de Missa*. Na břehu moře nemá moderní část této lokality osobitý ráz, je totiž přizpůsobená požadavkům cestovního ruchu. Tvoří ji pobřežní promenáda, *club náutico* (klub na vodní sporty), přístavní molo, hotely a letní residence.

Město je pojmenované podle skromné řeky, vedle které se nachází římský akvadukt. Tamní kraj byl zemědělsky bohatý, dnes je však tato aktivita již okrajová.

V ústí řeky Santa Eulària se občas vyloďovali Berberští korzáři a nečekaně plenili domy v okolí. Vyprávění o krádežích a únosech mužů a žen tvoří značnou část obsahu baleárských balad, kterým není ani Ibiza vzdálená, sama totiž trpěla krutými přepadeními tohoto typu. Stačí poznamenat, že Formentera byla skoro po tři staletí neobydlená, protože se nedala ubránit. V té době ji tak korzáři používali jako útočiště a zdroj pitné vody. Není tedy divu, že některé tradiční stavby, ať už civilní nebo náboženské, mají obranný charakter.

- V blízkosti Santy Eulàrie se nachází pláže v *Es Canà* (5 km na severovýchod) a *Punta Arabí*. Dále u měst Cala Llonga (5,5 km na jih) a v Cala Pada.

Hnutí hippies ze sedmdesátých let zde pořádala mystická setkání za úplňku, při kterých se jejich účastníci za pomoci módních halucinogenů pohružovali do hlubin

svých myslí. Byly to jiné časy. Dnes tato místa nabízí obvyklý prázdninový odpočinek, sluneční lázeň, vodní sporty, golf (Sa Roca Llisa, 8 km od Santy Eulàrie). Snad to bylo někde jinde.

Farnosti

- 7 km směrem na sever od Santy Eulàrie se nachází **Sant Carles de Peralta** s malou farností půvabné tradiční architektury . V listopadu zde probíhají patronské slavnosti. Úřady zakázaly spát, jíst a zpívat v prostoru arkády z jalovcových kmenů místní farnosti, přesto její chladný stín však zve k pár hodinám odpočinku.
- Na silnici mezi Santou Eulàrií a obcí Sant Carles zemědělci postavili stánky, kde si můžete zakoupit čerstvé ovoce a zeleninu za výhodnou cenu.
- Pláže v zátokách *Mastella* a *Boix* (4 km na východ od Sant Carles) nebo pláž *Es Figueral* (3,5 km na sever ze Sants Carles, pro přesnější informace se zeptejte v nějakém baru) nabízí při cestování v těchto místech v horkém létě příjemné ochlazení.
- Na pláži v zátoce *Pou des Lleó*, rovněž 4 km od Sant Carles, je venkovské přístaviště místních rybářů.
- Značená místní silnice vede ze Sant Carles do **Sant Vicent de sa Cala** na úplném severovýchodě ostrova.
- Charakter této lokality se v posledních dvaceti letech změnil. Dnes se jedná o prvořadá, ale menší turistické centrum. Z jeho tehdejší zemědělské a námořnické povahy však dnes už nic nezůstalo.
- Ze Sant Vicent de sa Cala můžete podniknout zajímavou plavbu až k ostrovu *Tagomago*. Zde můžete pozorovat kroužení ostřížů jižních, racků a kormoránů. Hbité ještěrky z ostrova Tagomago, stejně jako na všech Baleárských ostrovech, jsou zákonem přísně chráněny.

- V blízkosti Sant Vicent de sa Cala se nachází jeskyně **es Culleram**, která je velmi důležitým punským nalezištěm pocházejícím z pátého až druhého století před naším letopočtem.

Na počátku minulého století byly na tomto místě provedeny vykopávky, při kterých se našly početné terakotové figurky opakující se v sériích. To naznačuje, že se pravděpodobně jednalo o posvátné místo, kam mnozí poutníci přinášeli své obětní dary. Nalezené předměty nyní můžete spatřit v muzeu v hlavním městě Ibizy (Museu del Puig dels Molins). Pozdější objev jedné bronzové desky ozřejmil zasvěcení místa bohyni Tanit (Ištar), punské bohyni z Ibizy.

- Silnice C-733 vedoucí ze Sant Vicent na severu končí v *Portinatxu*, známém také jako *Portinatx del Rei*.

Jedná se o pláž v zátocce se skalnatým dnem, jejíž jméno figuruje v otřepaných frázích přímořského cestovního ruchu na Baleárských ostrovech. Je jedním z mála přístupných míst v pobřežní oblasti *Els Amunts*. Výraz „Els Amunts“ přibližně znamená „Vysocí“. Jde tedy o ibizskou hornatou oblast, nejdivočejší a nejzalesněnější z ostrova a rovněž o pobřežní přírodní rezervaci tvořenou mořskými útesy a skalisky.

- Do přístavu **Sant Miquel** můžete dojet po úzké a krátké silnici (kolem 5 km), která vede z farnosti Sant Joan de Labritja do farnosti v Sant Miquel de Balansat.

Sant Miquel de Balansat leží západněji a je dalším výjimečným místem, kde se mohou pozorovat přírodní krásy ibizských hor. **Věž el Mular** chrání přístav Sant Miquel již od 18. století. V patiu půvabné **farnosti Sant Miquel de Balansat** (farnost i s masivními obrannými zdmi je považována za nejdokonalejší svého slohu) se každý čtvrtek v létě koná ukázka tradičního folkloru, kterou by si návštěvník neměl nechat ujít. Středem představení je *ball pagès* (charakteristické taneční vystoupení).

Ibizské farnosti byly postaveny jako odpověď na pokrokové přání zřehodárnit administrativní správu ostrova. Během 18. století byla nařizena jejich výstavba s plánem, že se pod jejich křídly vytvoří městská centra. To se však neuskutečnilo. Naštěstí ani na Formentere. Na rozparcelovaných polích Ibizy bychom tak nyní nenalezly rozestá venkovská stavení (*casaments*). Jedná se o domy jednoduché architektury vyzděné na sucho, tedy vystavěné pouze z kamení, bez použití malty či jiného pojiva.

Lidová architektura

- Asi na půli cesty z Eivissy do Portinatxu (zhruba na 16. kilometru silnice C-733, 1 km po odbočení vlevo) je nezbytné se zastavit v **Sant Llorenç de Balàfia**. Tato obec představuje zřejmě nejpůsobivější a téměř vzorovou ukázkou typické lidové architektury, která je navíc velmi zachovalá.

Nejlepší je zaparkovat auto na krajnici a přijít pěšky. Překvapí vás jednoduchost tvarů staveb s převahou kubických a geometrických forem. Pokud vstoupíte do některé z těchto budov, pocítíte v kteroukoli dobu tamní chladné prostředí a pochopíte, proč se tradiční stavby vyznačují nízkým počtem oken tam, kde je slunce občas nemilosrdné. Povšimněte si maurského vzhledu celku.

- **Sant Mateu d'Aubarca** a **Santa Agnès de Corona** jsou malé farnosti venkovského charakteru, ke kterým se přijíždí ze Sant Rafael (na 8. km silnice C-731 mezi Eivissou a Sant Antoni). Vždy nabízejí možnost na pár hodin si odpočinout od ruchu pláží a dopravy na silnicích propojujících turistická centra.

Tyto farnosti se nacházejí na okrajích širokého údolí Corona, jednoho z podobných v Els Amunts. Obě jsou vynikajícím výchozím bodem pro pěší výlety, ke kterým však vždy potřebujeme rady místních obyvatel.

- Pobřeží Els Amunts zdobí malebné pláže v zálivech, které jsou často těžce přístupné: *Cala d'Aubarca, Es portitxol, Cala Salada...*

Opět k moři: přístav Sant Antoni

- Naproti zátoce **Sant Antoni de Portmany** se 16 km od Eivissy po silnici C-731 nachází legendární ostrůvek *Sa Conillera* s kluzkými endemickými ještěrkami, které se vyskytují na všech ostrůvcích kolem Ibizy.

Podle legendy se na Sa Conilleře narodil kartaginský vojevůdce Hanibal. Pravdou je, že přístav znali a používali Římané, kteří ho nazývali *Portus Magnus*. Ve starobylém jádru města přežívá farnost přísné tradiční typologie, jakoby zapomenutá mezi stavbami funkční architektury, které jsou možná nadměrné.

Výborná nabídka různých služeb (hotely, apartmány, bary, diskotéky, restaurace, pronájem aut a lodí, atd.) podpořila Sant Antoni v privilegovaném postavení, jako mají Santa Eulària a Eivissa.

- Z **přístavu** Sant Antoni de Portmany odplouvají lodě do přístavu Eivissy, na ostrov Formentera a do přístavu města Dènia na Pyrenejském poloostrově.
- Také můžete podnikat výlety až na ostrov Sa Conillera nebo na úchvatné pláže v okolí: Cala Salada, Cala Gració, Port des Torrent, Cala Bassa, Cala Roja, Cala Tarida, Cala Molí,...

Ses Salines

- Asi 5 km jízdy po vedlejší silnici od Sant Antoni se v **Sant Josep de sa Talaia** nachází další **farnost** ukrytá mezi moderními budovami, tentokrát však není tak působivá.
- Ze Sant Josep snadno dorazíte do *Cala Molí* a do *Cala Vadella*, a především do *Cala d'Hort*. Před touto zátokou z moře vyvstává bezpochyby působivý obrázek nezaměnitelného ostrůvku *Es Vedrà*.

Jedná se o útočiště chráněných mořských ptáků a endemických ještěrek. Spolu s ním za zmínku stojí ostrůvek *Es Vedranell*. S odhodláním můžete vyrazit na pěší výlet až na mys *Cap dels Jueus*, kde se tyčí osamělá věž **Torre del Pirata**, a z vyhlídky *mirador des Savinar* pozorovat krajinu, která vám vynahradí veškeré vynaložené úsilí.

- *Es cubells*, *Ses lletes* a *Cala Jondal* nabízí kromě míst s půvabnou zástavbou také nespočetná zákoutí, kde si můžete o samotě zaplavat a k odpočinku využívat přístřešky z palmových listů, pod kterými se ukrývají místní rybářské lodě (*llaüts*).
- Na jižním cípu ostrova Ibiza se nachází jedna z jeho klíčových krajin – *Ses Salines* (saliny) s oblázkovými plážemi *Es Codolar* a plážemi s jemným pískem *Migjorn*.

Saliny tvoří širokou síť stále používaných nádrží, které kombinují průmyslové a těžební využití. Bezpochyby díky tomuto postupu se zachovalo až do současnosti jedno z nejdůležitějších vlhkých oblastí na Baleárských ostrovech. Jinak by se tato oblast proměnila v zástavbu, která je daleko výnosnější.

Historie zužitkování salin na ostrově je velmi dlouhá. Ibiza má značné bohatství legend o tvrdé práci zemědělců (*saliners*) na salínách, kteří v době letních veder opouštěli práce na polích a v téměř nelidských podmínkách pod oslepujícím sluncem skládali na hromady sůl z nádrží.

Dnes jsou Ses Salines po napjaté urbanistické polemice téměř celé chráněnou krajinnou oblastí. Přestože se nachází v blízkosti letiště, ornitologové v salínách vidají druhy ptáků typické pro toto prostředí (volavky, jespáci, pisíci, kachny, lysky, kameňáčci), ale i vzácné druhy (plameňáci, husy, kolpíci, ibisi), které tak zvyšují přírodní hodnotu místa a ospravedlňují snahu pro zachování tohoto prostředí.

- **Sant Jordi de ses Salines** a **Sant Francesc de Paula** jsou dvě farnosti, které s palmami doplňují půvab místa. Nacházejí se pár kilometrů směrem na jih od hlavního města.
- Známa nudistická pláž *Es Cavallet* leží naproti pláži Migjorn na úplném výběžku ostrova, neboli na Puntě de ses Portes.

Obranná věž **Torre de ses Portes** vypadá, jako kdyby ještě hlídala proplouvání lodí průlivem Es Freus mezi Ibizou a Formenterou.

Eivissa

- A konečně hlavní město ostrova, sídlo ostrovních institucí, historické a turistické centrum: **Eivissa**.

Město si udržuje lidové čtvrti jako své emblémy: **Dalt Vila** (horní město) je citadela s působivým středomořským přístavem, který byl proti korzárům chráněn hradbami. Současně se jedná o ztělesnění lidové urbanistické **architektury** na Ibize. **Sa Penya** je úplně znehodnocená, ale úchvatná. **Sa Marina** a **La Riba** jsou spolu s molem, které dříve sloužilo rybářům a několikrát korzárům, místem, kde kotví přepychové jachty.

Praktické informace

Kde se ubytovat:

Chcete-li se dozvědět více o možnostech ubytování v lokalitách zmíněných v itineráři, nahlédněte do oddílu praktických informací na konci průvodce.

Nabídka ubytování je bohatá a rozmanitá v kterémkoli místě na Ibize, proto vám doporučujeme, abyste se informovali v turistických centrech tamních radnic.

Eivissa

Letiště

Tel. 971 80 91 18

Plaça Antoni Riquer

Tel. 971 30 19 00

www.caib.es

Santa Eulària

Calle Martí Riquer de Wallis

Tel. 971 33 07 28

Sant Antoni

Passeig de ses Fonts

Tel. 971 34 33 63

Kde se najíst:

Ačkoliv bychom zde mohli uvést to samé jako v předchozí části, musíme zmínit některá místa, která při prohlídce ostrova nezklamou.

Santa Agnès de Corona

Can Cosmi. Plaça de L'Església

Tel. 971 80 50 50

Jehněčí a zeleninová vaječná omeleta.

Sant Llorenç de Balàfia

Can Gall. Silnice ze Sant Joan, 11, 6. km.

Tel. 971 33 52 74

Ibizské speciality

Sant Carles de Peralta

Pou d'es Lleó. Cala del Pou d'es Lleó.

Tel. 971 33 52 74

Paelly a ryby

Santa Eulària d'es Riu

Can Miquel. Sant Vicent, 49.

Tel. 971 33 03 29

Čerstvé ryby a paelly

Sant Miquel de Balansat

Can Rei. Carrer Eivissa 1.

Tel. 971 33 45 59

Oblíbený podnik na úpatí Puig de Missa.

Domáci ibizská kuchyně.

Santa Gertrudia de Fruitera

Can Costa a Es Cantó

Jednoduché podniky v blízkosti farností.

Kde přespat:

Platja de Es Canà

Hotel Ereso **

Tel. 971 33 00 99. 5 km od Santy Eulàrie. Hotel u pláže vhodný pro prázdniny s dětmi.

Otevřen od dubna do října.

Platja d'es Figueral

Hostal Es Alocs *

Tel. 971 50 79

Levné ubytování u pláže. 25 pokojů.

Cala Pou d'es Lleó

Pensión Pou d'Es Lleó *

Tel. 971 33 52 74

Upravený podnik vedle stejnojmenné restaurace. Velké a prosvětlené pokoje.

Nákupy

Keramiku zakoupíte v **Sant Rafel de Forca** v kterékoli z mnoha dílen.

Módu a košíkářství najdete v **Eivisse** ve čtvrti Sa Marina.

Produkty místní gastronomie (*tomàiguets de ramallet*, uzeniny, likéry, atd.) v obchůdcích vedle farností a kolem silnic. Vyhněte se supermarketům v turistických oblastech.

ZAJIMAVÁ MÍSTA

EIVISSA (2, C2, na úrovni moře, 29.447 obyvatel)

V Eivisse se žluté uličky Dalt Vil y (horního města) vinou od staré hradby až k moři s ostrůvky.

Historie

Zprávy o městě Eivissa se objevují již v klasických kronikách. Eivissa byla kolonií a důležitým obchodním přístavem pro Kartagince, kteří využívali některá přírodní bohatství ostrova, jako například purpuru, olovo, dřevo, fíky a sůl. Ostrov se odjakživa považoval za magický, za sídlo bohyně plodnosti Tanit, Bes a dalších.

Velká nekropole v puig des Molins v dnešní Eivisse (dříve se nacházela až za městem) potvrzuje její tehdejší důležitost a počet obyvatel. V době punských válek Římané sice přemohli své nepřátele, ale ostrov si však nepodrobili. Eivissu tak vyplenili Normané, Vandalové, Byzanci a Arabové. Arabští dobyvatelé město obehnali trojitou hradbou, aby ji tak bránili jako svůj poklad.

Ve 12. století ji křesťané získali do svých království. V 16. století během období bezvládní vznikly nové hradby jako nezbytná ochrana přístavů ve Středozeří. Ibiza následně ozbrojila své vlastní piráty, kteří zlepšili hospodářství jak hlavního města, tak i celého ostrova. Vše však skončilo během Války o španělské dědictví Dekretem Nueva Planta z roku 1715, kdy Ibiza ztratila svá politická práva a svobody.

Kosmopolitní cestovní ruch (od klasické a vyšší společnosti, přes neformální společnost jako byli hippie, až po masový příliv turistů) ji už ve 20. století vysvobodil z provinčního zapomnění a znovu ji proměnil v magické město, kde se lidé setkávají a plní si své přání.

Gastronomie

Ibiza dokázala maximálně zužitkovat minimum svých přírodních zdrojů – zemědělství na nezavlažované půdě, pobřežní rybolov, vzácnou lovnou zvěř a dobytek. Dnes se zvýšila její rozmanitost a kuchyně nabízí například polévku z vepřových vnitřností (*sopa de menuts*), chlebové polévky, tradiční paelly, *sofrit pagès* (klobása a slanina s kousky jehněčího masa, velmi kořeněné) nebo pokrm *frita pagesa* (ragú z vepřových kotlet a jater, plátku svíčkové, paprik a hub, s bramborami a cibulí). *Guisat de peix* (ragú z rybího masa) nebo *burrida de rajada* (ragú z rejnočího maso) jsou lahůdkami mezi pokrmy z ryb. Nesmíme však zapomenout na pokrmy z vařených hlemýžďů (*caragols cuinats*) a z jemných bobů (*olla fresca*).

Flaons, oreianes a pensats i fets (ačkoliv tyto jsou spíše typické pro Formenteru), jsou chutné ukázky místního cukrářství. Doplňkem dobrého jídla je sklenička některého z tradičních ostrovních likérů, jako je například *frígola*, žaludeční likér z tymiánu na anýzovém základě, sladké a suché bylinné likéry typické ibizské receptury, *rum-aniseta* (anýzový likér) a další.

Řemeslná výroba

Ibizské výrobky by se neměly podrobovat imitacím, které je tak znehodnocují, ani dovezenému zboží. Pouze náročnost kupujících může udržet jejich autentický charakter. Košíky, klobouky, tradiční obuv (*espadenyes de bec*), výšivky, tradiční keramika, lidové hudební nástroje jako jsou katalánské píšťaly, kastaněty, bubínky (*flabiols, castanyoles, tamborets*), výrobky bylinkářství (léčivé a aromatické bylinky), stejně tak jako ostrovní likéry jsou velmi pěknými suvenýry.

Tradiční slavnosti

Karnevaly v únoru, procesí během Svatého týdne (*Processó dels Passos* a noční procesí *Sant Crist Jacent* na Velký pátek), ohňostroje a noční ohně v předvečer svátku *San Juan*...

V první polovině srpna vynikají zejména patronské slavnosti na počest Panny Marie Sněžné (připomínka katalánské reconquisty ostrova), během kterých je přinejmenším zajímavá oslava na počest korzárů (6. srpna na molu) a velmi oblíbená je také *berenada* (svačina na čerstvém vzduchu) při setmění 8. srpna v puig dels Molins.

V Es Canà (obec ležící v blízkosti hlavního města) se 10. července slaví svátek *San Cristóbal*, jehož součástí jsou různé kulturní, herní a sportovní aktivity. 16. července probíhá námořnický svátek (*Virgen del Carmen*) v přístavu Eivissy. Rozhodně si nenechte ujít venkovské tance v tradičním oděvu (*ball pagès*).

Městský život

Obyvatelé Ibizy žijí svůj život v tichosti, bez extravagantností a porušování přírodního rytmu ročních období Ibizy. Nepřekračují pravidla společenského chování, která se logicky uplatňují v kterémkoli malém společenství, kde se všichni znají, a kde mnozí, aniž by si toho byli vědomi, jsou v některém příbuzenském vztahu. Ibizané žijí poklidně svůj městský domácí život a bez zbytečných okázalých gest se podílejí na místních řečích a politice. Jedná se o ostýchavé, trochu nedůvěřivé lidi, kteří žijí a nechávají žít.

Možná proto přijeli a stále přijíždí na Ibizu lidé, kteří si zde přejí vést jiný život. Aktivně žijící lidé se každodenně nechávají vidět v přístavu a na módních plážích (Es Canà, Cala Llonga, platja d'en Bossa, Portinatx) mezi vysněnými jachtami, čerstvě umytými drahými auty, ve společnosti vypracovaných těl mužů a žen, jaká můžeme spatřit na titulních stránkách módních časopisů. V noci je můžeme spatřit v živých uličkách Sa Mariny, v barech a restauracích v Dalt Vila (Horním městě), a poté dovádět v bazénu některé překvapivě obří diskotéky. Ráno klidné kavárny Pereira, Montesol a jiné vítají ty, kteří jsou již pouze pozůstatkem jednoho dávného ztroskotání...

o Návštěva

Dalt Vila (Horní město)

Dalt Vila (C3-4) představuje soubor pamětihodností Eivissy. Přesněji řečeno se jedná o **pevnost** s renesančními hradbami, kterými lze projít branou **Portal de ses Taules** (C4, manýristického vzhledu s autentickými římskými sochami). Poté náhodné **ulice**: Sa Carrossa, Es Sot Fosc, Bisbe Torres nebo Carrer Major, Pere Tur, Mirador a jiné. Velké domy a **paláce** postavené v 16. až 18. století rodinami obchodníků a místní šlechty, které se nejspíše obohatily pronásledováním pirátských lodí (na hlavní třídě Carrer Major: Can Gotarredona, Can Balansat, Can Grimes, Can Comasema), **panské domy** s jedinečnými a půvabnými detaily (balkóny na jalovcových kůlech, schodiště) jednoduché a často imitované architektury, která je však nenapodobitelná. Dále **rohové věže** jako **Sant Jordi** (nad houštinou v podhradí) a **Santa Llúcia** (nad čtvrtí Sa Penya a naproti ostrůvkům Botafoc s majákem, Plana, Daus,

Negre, Malvins, dels Penjats a Formenterou na horizontu). V další rohové věži, Sant Joan, se nachází **Museu d'Art Contemporani** (Muzeum současného umění, otevřeno od úterý do pátku od 10 do 13.30 hodin a od 16 do 20 hodin, v sobotu a neděli od 10 do 13.30 hodin. V pondělí zavřeno. Tel. 971 30 27 23).

Katedrála (C4) je zasvěcená Panně Marii Sněžné, což podle legendy připomíná, že město bylo dobyto dne 8. srpna 1235. Její mohutný vzhled ovlivněný různými slohy je dominantou horní oblasti pevnosti (má boční vchod). **Katedrální muzeum** (stejná otevírací doba) uchovává zajímavou monstranci gotického zlatnictví.

V blízkosti se nachází budova **Universitat** (C4, instituce lokální vlády ve středověku) z 15. století, **Biskupský palác** (Palacio Episcopal, C4), **kaple Salvador** (capella del Salvador, 14. století), **radnice** (Ayuntamiento) a **kostel Santo Domingo** (C4) s kupolemi orientálního vzhledu pokrytými střešními taškami.

Dolní město: Sa Penya, Sa Marina a S'Eixample

Sa Penya (B4-5) je labyrintem sotva zratelných uliček mezi domy, které se vrší nad skalnatou hrází v městském přístavu. Nahé děti, staří lidé podřimující na slunci, ženy, které dávají do košíků svůj nákup, prádlo pověšené kde se dá, kočky odpočívající na okénkách a neuspořádaný koncert výkřiků, stížností, hudby bez souladu a dětského pláče. To vše evidentně nasvědčuje úpadku. Přesto se už vynakládá ohromné úsilí na obnovení fyzické struktury a dynamizování společenské vrstvy v této jedinečné čtvrti.

Sa Marina (B3) ležící u moře na oplátku těží ze své výsady. Tato čtvrť totiž viděla, jak se někdejší obyčejné jeskyně rybářů a skladiště nástrojů pro rybolov proměňují v moderní a drahé módní butiky, módu *adlib*, kožené zboží, zlatnictví, bižuterie, bary, restaurace, umělecké a výstavní sály a jiné. Povšimněte si hemžení v úzkých uličkách Sa Mariny: Emili Pou, Xeringa, de la Mar, de Sant Telm, de Montgrí, de la Verge... Noční atmosféra (velká část podniků otevírá večer až dlouho po setmění) je pestrobarevná a někdy neobvyklá (a někdy také ubohá). Téměř koloniálním detailem je **divadlo Pereyra** (Teatre Pereyra, B3) s barem-restaurací s živou hudbou.

Již při vstupu do čtvrti **Eixample** se nachází zastřešený trh osmiúhelníkové struktury, **mercat des peix** (rybí trh) a oblíbený **mercat de ses verdures** (zelinářský trh), kde také začíná stoupání k bráně Portal de ses Teules. Třída **Passeig de Vara del Rey** (B3) je se svými neopomenutelnými kavárnami jako legendární *Montesol* živou tepnou města.

Es Puig dels Molins

Před sto lety to byl vrch pokrytý olivovníky a větrnými mlýny. Výkopy prokázaly, že o mnoho dříve se na tomto místě nacházela punská a římská nekropole s více než 4000 hroby. Ze sálů dobře přizpůsobeného **Musea del Puig dels Molins** (C1) si můžete prohlédnout nálezy a detaily punské kultury, která je ještě z velké části neznámá.

Je možné navštívit i podzemní obřadní prostory a vidět tak velmi působivé pískovcové **sarkofágy** seřazené v umělých jeskyních.

Možná jako na důkaz života Ibizané každoročně 8. srpna slaví společnou svačinu *Sa Berenada* na tomto místě.

o Okolí

Ses Figueretes a **Platja d'en Bossa** jsou výběžky Ibizy s přímořskou promenádou. Žijí čilým životem a hlavně v létě se stávají nejnavštěvovanějšími turistickými centry.

Přírodovědci a zvláště ornitologové se musí zastavit v Ses Salines, v mokřinách na jihovýchodě ostrova (značené odbočení směrem k letišti), kde se dříve těžila sůl a nadále se těží.

V tamních nádržích (*estanys*) můžete spatřit množství různých druhů vodních ptáků.

Nejdříve navštívíme pěkné farnosti v **Sant Jordi de ses Salines** a v **Sant Francesc de Paula**. První byla postavená mezi 13. a 14. stoletím a připomíná malou pevnost s cimbuřím. Druhá vypadá jako obrázek některé exotické oázy v lagunách.

Pláže *Es Cavallet* (gay nudismus), *La Canal* (na tomto místě se na lodě nakládá sůl), *Migjorn* a *Es Codolar* (hned za širokou sítí nádrží v salinách) jsou v této oblasti nejznámějšími. Dvě obranné věže z 18. století, **torre de Ses Portes** a **torre de Sal Rossa**, vypadají jako kdyby chránily jediný vrch na tomto místě: *Es Corp Mari* (159m).

Sant Rafel de Forca se nachází 8 km od Elvissy po silnici C-731 směrem k Sant Antoni de Portmany a dokládá další pěknou **farnost** z 18. století.

Řemeslníci ze Sant Rafel se spojili do družstva a nabízejí velmi kvalitní výrobky. Od tradičního ibizského řemesla přešli především k výrobě keramiky, která je bezpochyby umělecká.

Ibizské Els Amunts

To, co je na Ibize stereotypní, jsou otřepané představy o ní: několik dekád staré nostalgické vzpomínky na hippie, třeptící se pláže, nahá těla vystavená na slunci, bílé uličky, zuřivé nákupy v Sa Marině, noci s překvapujícím spektrem lidí, kteří za branami Dalt Vily navštěvuje tamní podniky atd.

Snad ta autentická Ibiza pouze přežívá v koutě, ještě chráněná v Els Amunts, v kopcovitém severu ostrova, s nepříliš početnými příjezdovými cestami, kde naštěstí stále nejsou dobré komunikace. Els Amunts přes svou skromnou výšku (vrchol Fornàs dosahuje 405m) chrání ostrov před silnými větry a vytváří nádhernou přírodní rezervaci s piniovými háji. Ty mění ráz krajiny, která by jinak byla pokračováním vysušených polí s malými farnostmi a venkovskými domy (což ostatně není málo). Pouze na jihu Ses Salines sdílí s Els Amunts tento krajinný kontrast.

Pobřeží Els Amunts je z Cala Salady v Sant Antoni de Portmany až do Sant Vicent de la Cala prudké, s téměř nepřístupnými mořskými útesy, kde hnízdí sokolovití ptáci a přežívají vzácné botanické endemity.

V borových lesích nebo v krátkých a úrodných údolích (na příklad Aubarca, Corona) jsou domy autentické a bez příkras, a proto skromné, bez okázalostí, postavené z kamene, jalovce a vápna. Zemědělské terasy (*marges*) v Portinatxu jsou již vzácné. Stejně tak jako Els Amunts.

SANT ANTONI DE PORTMANY (2, C1, na úrovni moře, 14 929 obyvatel)

Sant Antoni de Portmany je bez pochyby spolu s hlavním městem a Santou Eulàrií zásadní turistické centrum Ibizy.

Historie

Říká se, že v jeskyni Ses Fontanelles, která se nachází v drsných skalách v Cap Nunó, se našly jeskynní malby nejistého původu a významu. *Portmany* v době nadvlády Arabů byl ve stejnojmenné zátocě dřívější římský *Portus Magnus*. Nacházel se v jedné z pěti částí (*quartons*), do kterých byl ostrov rozdělen po katalánském dobytí v 13. století.

Sant Antoni nicméně po staletí trpělo početnými vpády a plněními arabských korzárů. Mezi nimi vyniká útok, ke kterému došlo v roce 1383. Od té doby přístav stejně jako celá Ibiza upadal v zapomnění. Svou relativní důležitost si zachoval pro místní obyvatele, a tak byla postavena první moderní silnice napříč ostrovem, která vedla z Eivissy do Sant Antoni (1870). Je dokladem určité úrovně tehdejšího pohybu osob a zboží.

V roce 1930 se nesporně stal centrem moderního turistického vývoje na Ibize (slavní lidé, jako například Walter Benjamin v té době poznávali ostrov).

V současné době z přístavu vyjíždí výletní lodě na Formenteru a do přístavů v Dénii a Alicante na španělské pevnině. Místní život se zrychluje během pár měsíců hlavní sezóny, kdy kosmopolitismus návštěvníků zavádí bouřlivé způsoby až do té míry, že sami návštěvníci nakonec přistoupí ke středomořskému rytmu.

Gastronomie

Na tomto místě i na celém ostrově vám samozřejmě doporučujeme přímořskou kuchyni. Její součástí jsou rozličné a velmi chutné pokrmy z rýže jako například *arròs a la pescadora* (paella po námořnicku), *arròs amb carabassa* (paella s dýní), *arròs de quaresma* (postní paella), *arròs amb bacallà* (paella s treskou), *arròs sec* (tradiční paella). Ryby a plody moře na grilu s různými omáčkami, zejména *all-i-óli* (česneková omáčka), tvoří velmi chutný jídelní lístek. Ze zákusků a cukrářství doporučujeme sušené figy, piškotový dort (*coca de congret*) a další.

o Návštěva

Typický ibizský farní kostel je jedním z nejstarších na ostrově. Jeho základy byly položeny již ve 14. století. Vypadá robustně, ale současně jakoby skrytě u paty své věže s cimbuřím. Farnost je obklopena urbanistickou masou, která se konečně začíná usměřňovat.

Z přístavu můžeme spatřit ostrov Conillera, kde se podle legendy narodil Hanibal. Díky pravidelným lodním službám můžete dorazit až na krásné pláže v Port des Torrent, Cala Bassa, na Formenteře nebo Portinatxu (jednou týdně). Také na tyto a další pláže, které doplňují příjemnou zátoku Sant Antoni nebo dokonce leží mimo její přírodní limity, můžete dojet autobusy.

SANT JOAN DE LABRITJA (2, B2, 100m, 3835 obyvatel)

Mezi obvykle suchými poli a zelenými piniovými háji je Sant Joan typickou ibizskou farností.

Svátky a tradice

Během místních oslav Svatého Jana Křtitele (*San Juan Bautista*) dne 24. června nechybí venkovský tanec (*ball pagès*), typický pro svou monotonií rytmů, zjevnou jednoduchost a symboliku. Ženy si oblékají tradiční oděv s dlouhými sukněmi, které sotva dovolí spatřit pohyb chodidel. Muži jsou oblečeni v bílém úboru s červenou šerpou v pase, tančí okolo žen, zatímco ony očividně soustředěné chodí v kruzích. Mužské skoky jsou nejspíše výzvou pro ostatní tanečnický (*balladors*). Navždy si zapamatujete dutý zvuk, který vydávají kaštaněty (*castanyoles*). Mezi zúčastněnými se rozdávají sladké zákusky (*oreietes* a *bunyols*).

Gastronomie

Z tradiční kuchyně v této oblasti připomínáme starodávná jídla *sopes d'ou* (vaječná polévka) a *guisat d'ous* (vařená vejce), stejně jako ragú z rejnoka (*burrida de rajada*) pocházející z přímořské kuchyně. Velmi chutný je langusta na paprice a velmi podivuhodné jsou *patates en casaca* (obdoba jablek v županu) společně s dalšími rozličnými pokrmy a zákusky. Z těchto je třeba zmínit *macarrons de Sant Joan*, které se připravují z nudlí uvařených ve sladkém mléce se skořicí a pomerančovou kůrou. Podávají se ve vrstvách posypaných cukrem, skořicí a strouhaným sýrem.

o Návštěva a okolí

San Joan de Labritja je střediskovou obcí pro farnosti Sant Miquel de Balansat, Sant Vicent de la Cala a Sant Llorenç de Balàfia. Nezapomeňte, že zde se nachází čerpací stanice. V této části dominuje zemědělská krajina, stejně jako v celé hornaté oblasti na severu ostrova v Els Amunts. Jsou zde navíc piniové háje a nepřístupné útesy. Městská výstavba se soustředí v pár oblastech na pobřeží a je relativně nová kromě obce **Portinatx del Rei**, která je už velmi známá, ale o nic méně lákavá. Z této zátoky můžete dojet do dalších méně navštěvovaných míst jako je například *Cala Xarraca* nebo *S'illot* a dokonce i *Cala de Sant Vicent*, kde se lodí můžete dostat až k ostrůvku *Tagomago* a pozorovat kroužení ostřížů jižních, racků a kormoránů.

Udělejte si zastávku a projděte si **Sant Llorenç de Balàfia** (16. km po silnici C-733 z Eivissy do Portinatxu del Rei). Místní **kostel** (1785-1797) je jeden z nejreprezentativnějších na ostrově. Zhruba 100 m od něj se nachází zvláštní seskupení zpola opevněných domů jedinečné typologie s dvěma obrannými věžemi, které mají zpola nabílené zdi. Nazývají se **Balàfia** nebo také **torres de Balàfia**. Hlavním svátkem v *Sant Llorenç* je 10. srpen, kdy probíhá slavnostní bohoslužba spolu s procesím, které vedou místní a ostrovní autority. Dále se organizují typické tance a aperitiv na radnici.

Sant Miquel de Balansat byla jednou z prvních farností na ostrově. Ačkoliv se její výstavba dokončila v roce 1690, její nejstarší části pocházejí již ze 14. století. Leží na vrcholku nazývaném *puig de Missa*. Masivní zdi farnosti dokládají potřebu ochraňovat lidi žijící v jejím okolí. Do farnosti se všichni uchýlovali vždy, když z některé obranné věže na pobřeží byly spatřeny plachty berberských lodí. Věž **torre des Mular** se tyčí na západním konci přístavu Port de Sant Miquel. Zde se nachází zástavba, která příliš nerespektuje okolní krajinu. Opačným případem je hotel *Hacienda na Xamena* umístěný se v piniovém háji na mimořádné vyhlídce v dravém severním pobřeží v Port de Sant Miquel. Každý čtvrtek se v patiu naproti farnosti pořádá představení *ball pagès*. Je to příležitost pro ochutnání likérů z planých ibizských bylin – *herbes dolces* (sladký bylinný likér) nebo *herbes seques* (suchý bylinný likér) a *frígoly*. Rovněž každý čtvrtek se koná řemeslný trh se zemědělskými výrobky (*mercat de s'hort*). Dne 29. září se slaví *Santmiquelada*, patronská slavnost s tanci a venkovskými zpěvy (*cantades pageses*).

SANT JOSEP DE SA TALAIA (2, C1; 150 m, 11 841 obyvatel)

Sant Josep je povinná zastávka na cestě k jihovýchodní oblasti ostrova.

Gastronomie

V této oblasti jsou zachovalé starobylé pokrmy, jako například *mermelada de berenjena* (marmeláda z lilků), *manjar blanco* (krém ze sladkého mléka), *salsa de Nadal* (omáčka připravována v období Vánoc s mandlemi a lískovými oříšky), *guisat d'ous*, které je těžké najít v restauracích, pokud si dáte schůzku v pevnosti z jednotlivých domů. Dobré kvality jsou i sušené fíky a *flaó*.

- **Návštěva**

Farnost Sant Josep de sa Talaia (15 km od Elvissy) je jednou z mála hlavních obcí na ostrově, nachází se na úpatí vrchu *Sa Talaia* nebo *Sa Talaiassa*, který je se svými 475 metry nejvyšším vrcholem Ibizy. V ne příliš horkých dnech sem můžete podniknout zajímavý pěší výlet. Kostel byl postaven mezi lety 1726 a 1732.

○ Okolí

Es Cubells (6 km po místní silnici na jih od obce Sant Josep) je klidným pobřežím. Z větší části je skalnaté s hojným počtem lidových přístavišť. Tamní přístřešky mohou koupající využívat k ochraně před sluncem (vždy respektujte vlastnictví daného místa). **Ses lletes** je zástavba s písčnou pláží, ze které je dobrý výhled na protější příkrý výběžek *Cap Llentrisca*.

Cala Molí a *Cala Vadella* jsou typické ibizské pláže, kde se na horkém slunci lidé v poklidu opalují. K dispozici jsou všechny plážové služby.

Cala d'Hort stojí za návštěvu i přes špatný povrch příjezdové cesty a neuspořádanou zástavbu (obě skutečnosti jsou však již podrobeny dlouhému procesu úprav). Z pláže totiž můžete spatřit jeden z nejpřekvapivějších přírodních úkazů ze souostroví - ostůvek *Es Vedrà*. Tento ostrůvek má díky své zvláštní struktuře (381 m výšky na 60 ha rozlohy) vzhled nepřátelského vulkánu.

SANTA EULÀRIA D'ES RIU (2, C2; 50 m, 19 452 obyvatel)

Kostel Santa Eulària d'es Riu leží na pahorku a vyniká tak nad bílými stěnami nadčasového ibizského stereotypu.

Historie a návštěva

Na severním kraji obce Santa Eulària d'Es Riu až do roku 1909 probíhala v dolech S'Argentery těžba olova. Vytěžené olovo z této oblasti používali už Kartaginští a Římané.

Dnes je Santa Eulària d'Es Riu turistickou obcí se všemi výhodami a nevýhodami, které tento fakt přináší. Řeka, po které se obec jmenuje, byla jediným stálým vodním tokem na Baleárských ostrovech, už několik let je však jen další nepravidelnou řekou. Na vrcholku *puig de Missa* si starobylé **jádro města** Santy Eulàrie (se svými lidovými domy, farností a bílými ulicemi) s neústupností hraničící až se zatvrzelostí udržuje jedinečný ibizský charakter.

Tento vzhled je nezaměnitelný, na rozdíl od čtvercového vzhledu neosobní **Vila Novy** (nové město), která se nachází na rovině, kde turistická Ibiza nachází další ze svých stereotypů.

Farní kostel v Santě Eulàrii (A1) byl postaven roku 1785 na základech svatostánku ze 14. až 16. století. Jeho vyklenutá věž je typickým obranným prvkem často se vyskytujícím na civilních nebo náboženských stavbách v těch místech Baleárských ostrovů, která byla po staletí podrobována berberskému drancování. Obranný kostel vypadá jako pevnost chránící okolní domy, obklopená několika rozbořenými mlýny tam, kde dříve díky toku řeky bývala úrodná pole.

Gastronomie

Můžete ochutnat různé pokrmy tradiční kuchyně, vaječnou omeletu se sardinkami (*truita amb sardines*), dušené želví maso (velmi vzácné a těžce se shání), masový pokrm *frita pagesa* nebo zeleninový *cuinat*. Z cukrářství doporučujeme různé koláče a speciálně meruňkový.

○ **Okolí**

Administrativně do hlavní obce Santa Eulària d'es Riu patří malé farnosti Sant Carles, Santa Gertrudis de Fruitera a Nostra Senyora de Jesús (která se ve skutečnosti nachází blíže k Eivisse).

Farnost Sant Gertrudis de Fruitera je jednou z nejokouzlujících na ostrově. Má trojúhelníkové průčelí a chladivou arkádu z jalovcových oblouků ve dvou lodích. Tři černé kříže na bílé venkovní zdi symbolizují Utrpení Ježíše Krista. Nechybí ani obvyklá zvonice, zdi jsou bílé až k oslepení, nenechávají slunci žádnou možnost, jak proniknout do vnitřku.

Ze Sant Carles (nachází se asi 7 km od Santy Eulàrie) je možné dorazit až k pěkně upraveným plážím v *Cala Mastella*, *Cala Llenya*, *Cala Nova*, *Es Figueral* a v *Es Pou des Lleó* s **obranou věží** z 18. Století.

Es Canà (nebo také Es Canyar) je povinnou zastávkou při návštěvě Santy Eulàrie. Stejně tak jako **Cala Pada**, **Cala Llonga** a **Punta Arabí**. Jsou to jména, která si staří *hippie* s nostalgii připomínají, ačkoli dnes se jedná o urbanizace podobné mnoha dalším na Ibize, která už ztratila něco ze svého charakteristického neformálního kouzla.

3. Texty k obrázkům

Obr. 1: Eivissa

Obr. 2: Renesanční hradby tyčící se nad moderními stavbami, obklopují starobylý střed města Eivissy. Domov pro Ibizany.

Obr. 3: Eivissa – Dalt Vila (Horní město)

Obr. 4: Střechy se střešními taškami arabského vzhledu na kostele Santo Domingo.

Obr. 5: Eivisský přístav z hradby Dalt Vily (Horního města).

Obr. 6: Sant Antoni de Portmany

Obr. 7: Bílá zvonice farnosti v Sant Antoni vyčnívá z modrého nebe.

Obr. 8: Věž z opracovaného okru vypadá, jako kdyby podpírala farnost v Santě Eulàrii.

Obr. 9: Santa Eulària des Riu

4. Komentář k překladu

4.1. Překladatelská analýza

4.1.1. Vnětextové faktory

4.1.1.1. Autor výchozího textu

Autorem textu, který jsme si pro překlad zvolili, je španělský spisovatel Miquel Rayó i Ferrer pocházející z Mallorky. Většina jeho díla je napsána v mallorském dialektu katalánštiny. Věnuje se zejména psaní literatury pro děti, ale také je autorem řady cestovních průvodců po Baleárských ostrovech. Je držitelem několika katalánských cen a členem sdružení katalánských spisovatelů *Associació d'Escriptors en la llengua Catalana*¹.

Na tomto cestovním průvodci dále spolupracovali Rafael Serra, autor pasáží týkajících se přírody, a Miquel Ferrá, autor pasáží o ostrovní gastronomii.

Z hlediska překladu je tedy zajímavé, že výchozí text není dílem pouze jediného autora.

4.1.1.1. Základní funkce komunikátu

Funkce textu je především informativní (věcně sdělná). Autor adresáta seznamuje s kulturou, historií a architekturou Baleárských ostrovů. Téměř ve stejné míře se v textu objevuje funkce persvazivní na místech, kde chce autor čtenáře přesvědčit o výjimečnosti zmíněných míst a přimět ho k jejich navštívení. Dále se v textu objevuje funkce expresivní, kdy autor subjektivně hodnotí půvab tamních památek, nebo jinak oceňuje originalitu ibizské kultury. V oddílu s praktickými informacemi nalezneme funkci kontaktovou. Funkci estetickou v textu nacházíme v originálních slovních spojeních či slovních hříčkách, obrazných vyjádřeních nebo přirovnání.

---

¹ *Associació de Escriptors en la llengua catalana* (<http://www.escriptors.cat/>)

4.1.1.2. Ráz sdělení, kód, míra připravenosti a forma sdělení

Jedná se o komunikát veřejný a formální, protože kapitoly, které jsme si pro tuto práci vybrali, jsou součástí cestovního průvodce po Baleárských ostrovech (*Guía Total Baleares*). Tato publikace byla vydána v roce 2000 v madridském nakladatelství Grupo Anaya, S.A.. Kniha je tedy volně přístupná.

Vzhledem k povaze adresáta (široká veřejnost) je kód textu je formální, používá tedy spisovný jazyk. Jazyk textu je ze stejného důvodu srozumitelný, vyskytují se odborné termíny z oblasti architektury, které však nebrání celkovému porozumění.

Celková kompozice je propracovaná, grafické členění, zapracované fotografie a mapy zdůrazňují připravenost textu. Všechny informace na sebe navazují, setkáváme se s anaforickým i kataforickým odkazováním. V oddílu praktických informací autor poskytuje kontaktní údaje, které musely být s předstihem vyhledány.

Vybrané kapitoly jsou strukturované a pečlivě promyšlené. Jednotlivé informace jsou vždy podloženy odkazem na stránku podrobné mapy či dalším kontaktním údajem.

Text je primárně určen ke čtení, ne k ústnímu přednesu a je dostupný v tištěné podobě. Písemnou formu také dokládají přiložené podrobné mapy a plány měst.

4.1.1.3. Adresát

Kniha je určena laické veřejnosti, především zájemcům o téma cestovního ruchu a všem, kteří plánují navštívit Baleárské ostrovy. Pro porozumění není předpokladem předchozí znalost tématu, ale určitá kulturní a cestovatelská znalost je žádoucí.

4.1.1.4. Situace a prostředí

Cestovní průvodce se zabývá charakteristikou Baleárských ostrovů na základě informací z roku 2000, které jsou doloženy plány a kontaktními údaji. Je tedy místně a časově vázaný.

4.1.2. Vnitrotextové faktory

4.1.2.1. Téma a obsah

Ústředním tématem textu je cestování po Baleárských ostrovech, podání stručných informací o jednotlivých místech a jednotlivé rady pro cestovatele.

Obsahem vybraných kapitol je nejprve stručný popis zajímavých míst na ostrově, dále praktické informace pro cestovatele a popis jednotlivých měst zaměřený na historii, kulturu a samotnou návštěvu města a okolí. Pro snadnější orientaci autor přikládá fotografie, plány a mapy, které jsou nedílnou součástí tohoto cestovního průvodce.

4.1.2.2. Výstavba textu

Vybrané dvě kapitoly a úvod představují v rámci celého průvodce poměrně krátký úsek. Text je horizontálně členěn do kapitol, podkapitol a ohraničených kratších úseků vložených do textu. Téměř na každé stránce nalezneme fotografii s popiskem, mapu nebo plánec s pojmenováním. Těmito prostředky a přehlednými nadpisy autor dosahuje lepší přehlednosti textu.

V průvodci je dále důležitá jeho grafická stránka, snadnější orientaci v textu umožňuje jednotné odsazení a dále kurzíva, tučné písmo a přehledné členění do odstavců. Tento aspekt jsme při překladu museli mít stále na paměti, jinak by výsledný překlad působil pro českého čtenáře chaoticky.

Je potřeba zmínit, že některé odstavce byly tvořeny i jediným souvětím. Tento fakt jsme opět při překladu museli zohlednit, protože daná souvětí jsou pro češtinu příliš rozsáhlá.

V textu se objevují různé syntaktické konstrukce. Nejčastěji se jedná o dlouhá souvětí s množstvím příslovečných a přívlastkových vedlejších vět. Časté je použití vsuvek, přístavků a závorek. Díky těmto prostředkům autor docílil rozšíření textu o další informace bez narušení plynulosti věty. Často se objevuje navazování přes dvojtečku, které není pro češtinu příliš typické.

4.1.2.3. Funkční styl a slohový postup

Text je napsán v publicistickém stylu. Snaží se zaujmout širokou veřejnost, ne pouze zkušené cestovatele. Poskytuje jasné a přesné informace o tématu za použití srozumitelného a čtivého jazyka. V textu se vyskytuje několik termínů z oblasti architektury (např. *porche, baluarte, torre absidial*) a ze široké oblasti baleárské gastronomie (např. *guisat de peix, frígola, sofrit pagès*) uvedené v katalánštině. Až na termíny v katalánštině, které textu dodávají exotický charakter, by použité termíny neměly bránit čtenáři v porozumění. Mezi hlavní prostředky, které publicistický styl užívá, patří obrazná vyjádření, módní výrazy, frazémy a jejich modifikace.

V textu je nejvíce zastoupen slohový postup popisný. Slouží k vypočítávání znaků nebo vlastností osob, zvířat, věcí, lidských výtvorů, situací, dějů, činností. Jeho základním rysem je čas přítomný.²

Cerca se encuentran el edificio de la Universitat (C4; institución de gobierno local en la edad media), del siglo XV; el Palacio Episcopal (C4) y la capella del Salvador (siglo XIV), el Ayuntamiento y la iglesia de Santo Domingo (C4), con cúpulas de sabor oriental cubiertas de tejas.(TO: 126-127)

V pasáži o historii Ibizy se setkáváme také se slohovým postupem vyprávěcím, který vystihuje jedinečnou událost v pohybu, vývoji a čase. Linie vyprávěcího textu je tvořena sledem dějů spjatých časovou návazností. Důležitý prostředek vyprávěcího slohového postupu představují polovětné konstrukce.³

*Luego, los romanos, vencido el enemigo púnico, intentaron sin éxito someterla. Y la saquearon normandos, vándalos, bizantinos y árabes, quienes, **para defenderla** como si de un tesoro se tratara, la encerraron en una triple muralla.* (TO: 173)

Dalším slohovým postupem, který se v textu vyskytuje, je slohový postup výkladový. Toho autor užívá k objasnění jevů v jejich vnitřních souvislostech. Snaží se, aby vysvětlení

---

² Chacón Gil, P.; Hrubá, H.; Králová, J.; Krbecká, M.: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 90.

³ Chacón Gil, P.; Hrubá, H.; Králová, J.; Krbecká, M.: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 90.

bylo co nejuplněnější, a proto do textu vkládá další informace jako vsuvky, vysvětlivky, odkazy apod.⁴

Pero sobre todo destacan, durante la primera quincena del mes de agosto, las fiestas patronales en honor de Nuestra Señora de las Nieves (conmemoración de la reconquista de la isla por los catalanes), en las que resulta por lo menos curioso el acto de honor a los corsarios (día 6 de agosto, en el muelle), y muy popular la berenada (merienda al aire libre) al atardecer del día 8, en el puig dels Molins.
(TO:124)

V určitých pasážích zaznamenáme i slohový postup úvahový. Ten se blíží slohovému postupu výkladovému, ale výrazněji se v něm uplatňuje osobnost autora⁵. V tomto textu zejména nepřímo:

Desde Sant Josep resulta fácil llegar a Cala Molí y Cala Vadella y, sobre todo, a la Cala d'Hort, en frente de la cual surge del mar la estampa sin duda impresionante y atormentada de un islote inconfundible: Es Vedrà. (TO:119)

Hodnotící povahy však nabývá ve španělštině rovněž přídavné jméno v postavení před jménem podstatným:

*... para terminar en la pista acuática de alguna **sorprendente** macrodiscoteca.*
(TO:124)

4.1.2.4. Gramatika a syntax

Vzhledem k typu textu jsme se po provedení gramatické analýzy rozhodli vysvětlit použití některých slovesných časů. Ačkoliv jsme v tomto cestovním průvodci očekávali výrazné zastoupení prézenta, zaznamenali jsme široký rozsah dalších typů slovesných časů.

V textu je dle našeho očekávání nejvíce zastoupen indikativ prézenta, zejména v popisech jednotlivých historických památek a kulturních zvyklostí.

---

⁴Chacón Gil, P.; Hrubá, H.; Králová, J.; Krbecká, M.: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 145.

⁵Chacón Gil, P.; Hrubá, H.; Králová, J.; Krbecká, M.: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 163

*Calas magníficas **adornan** la costa d'Els Amunts, a veces de difícil Access: Cala d'Aubarca, Es portitxol, Cala Salada...* (TO: 118)

Co se týče minulých časů, nejčastější uplatnění v textu nachází imperfektum a perfektum. První čas se používá k označení časově neomezených minulých dějů, dějů, které se v minulosti opakovaly, dějů, které představují jakousi dějovou kulisu.⁶

*Aquí, los hippies de los años setenta **celebraban** místicos encuentros bajo la luna llena, asomados a lo profundo de sus mentes por efecto de los alucinógenos de moda.* (TO:116)

Pro vyjádření dějů, které proběhly v určitém časově ohraničeném úseku, který autor považuje za ukončený, se v textu používá perfektum.⁷

*Hasta 1909 se **explotaron** las galenas de S'Argentera, al norte del término municipal de Santa Eulària d'es Riu; plomo que ya fue utilizado por cartagineses y romanos.* (TO:132)

Vzhledem k charakteru textu je velmi časté použití složeného minulého času, který se používá k označování minulých dějů, které proběhly v časovém úseku, který autor nepovažuje za ukončený.⁸

*En la carretera entre Santa Eulària y Sant Carles los campesinos **han establecido** parnas donde puede comprarse fruta y verdura fresca a buen precio.* (TO:116)

Dále zde sporadicky nacházíme i subjuntiv, převažuje indikativ. Je tomu tak dáno proto, že text je především objektivní. V tomto cestovním průvodci se objevují pouze tvary imperfekta subjuntivu. Slouží k vyjádření pravděpodobnosti, možnosti, osobního postoje autora.⁹

---

⁶ BÁEZ SAN JOSÉ, V., DUBSKÝ J., KRÁLOVÁ J. *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus. 1999, s. 102

⁷ BÁEZ SAN JOSÉ, V., DUBSKÝ J., KRÁLOVÁ J. *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus. 1999, s. 101

⁸ BÁEZ SAN JOSÉ, V., DUBSKÝ J., KRÁLOVÁ J. *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus. 1999, s. 101

⁹ BÁEZ SAN JOSÉ, V., DUBSKÝ J., KRÁLOVÁ J. *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus. 1999, s. 113-116

*Fue excavado a principios de siglo, con hallazgo de numerosas figuras de terracota repetidas en serie, lo que indica que posiblemente se **tratara** de un santuario al que numerosos peregrinos iban para depositar sus exvotos. (TO:117-118)*

Ojediněle plní funkci nositele pravděpodobnosti jednoduchý budoucí čas a kondicionál a to i ve svých složených tvarech:

*Sólo la exigencia de los compradores **podrá mantener** su auténtico carácter. (TO:123)*

*En postres y pastelería **podríamos recomendar** los higos secos, la coca de congret, etc. (TO:130)*

*La carretera C 733, a la que **nos habremos incorporado** desde Sant Vicent, termina al norte en Portinatx, o Portinatx del Rei, como también se la conoce. (TO:118)*

*Sin duda esa utilidad ha favorecido hasta ahora la conservación de una de las zonas húmedas más importantes de las Baleares, que de otro modo **habría sido** alterada por usos urbanísticos mucho más rentables. (TO:119)*

Vůči méně frekventovanému užití subjuntivu nalezneme častější užití imperativu, ačkoliv převažuje tvoření rozkazu infinitivem:

*Para más información sobre el alojamientos en las localidades citadas en el itinerario, **consúltense** las informaciones prácticas que aparecen al final de la guía. (TO:120)*

***Huir** de supermercados de las zonas turísticas. (TO:121)*

Pro popisný charakter cestovního průvodce je obvyklé hojně použití trpného rodu. V textu proto nalezneme jak opisné pasivum, tak velmi čtné zvrtné pasivum:

*Es cierto, sin embargo, que el puerto **era conocido** y **utilizado** por los romanos, que lo llamaban Portus Magnus. (TO:119)*

*Frente a la bahía de Sant Antoni de Portmany, a 16 km de Eivissa pro la C 731, **se encuentra** un islote con leyenda. (TO:119)*

Z hlediska syntaktického v publikaci najdeme velké množství dlouhých souvětí, která jsou rozvíjena přívlastkovými, příslovečnými nebo vztahnými vedlejšími větami. Autor textu

často využívá přístavků a vsuvek, jimiž text rozšiřuje o nové informace. Stejnou funkci mají také závorky s výčty, které jsou pro tento typ textu typické:

Una excelente oferta de servicios de todo tipo (hoteles, apartamentos, bares, discotecas, restaurantes, alquiler de coches y embarcaciones, etc.) ha impulsado a Sant Antoni a disfrutar de una condición de privilegio, junto con Santa Eulària y Eivissa. (TO:119)

Další důležitou funkcí závorek je vysvětlení katalánských pojmů z oblasti terminologie, aniž by se narušila plynulost věty. Nebo naopak autor používá závorky k uvedení katalánských pojmů:

Hoy revalorizada en su variedad, la cocina local ofrece caldos (sopa de menuts), sopas de pan, arroz seco, el sofrit pagès (embutido, tocino y pedazos de cordero, todo muy sazonado) y la frita pagesa (fritura de pedazos de chuleta e hígado de cerdo, solomillo, pimientos y setas troceados, patatas y cebolla). (TO:123)

Cestas, sombreros, las bonitas espartenyas de bec, bordados, la cerámica tradicional, los instrumentos populares (flabiols, castanyoles, tamborets), productos de herboristería (hierbas curativas y aromas), así como los licores de la isla, son preciosos recuerdos. (TO: 123)

Kromě těchto funkcí závorky přispívají také k lepšímu členění textu a přehlednosti, pomáhají čtenáři třídit informace na důležité a doplňující.

Větnou výstavbu charakterizuje také koheze a koherence. Obsahové propojenosti textu autor dosahuje použitím kategorií členů, demonstrativ, textových synonym nebo použitím slovesných časů, které umožňují vyjádření časových vztahů v textu.

V textu se také vyskytují pro španělštinu typické opisné vazby s použitím infinitivu, gerundia nebo participia:

No importa: así se llega a conocer la isla entera. (TO:116)

Sin embargo se está realizando un ingente esfuerzo para restaurar la estructura física y para dinamizar el tejido social de un barrio singular. (TO:126)

La catedral (C4) está dedicada a Nuestra Señora de las Nieves, por haber sido conquistada la ciudad el 8 de agosto de 1235. (TO:126)

Z hlediska přehlednosti a srozumitelnosti překladu bylo třeba zohlednit fakt, že se v textu vykytují pro češtinu příliš dlouhá souvětí. V některých případech je odstavcem tvořen pouze jediným souvětím. Dále bylo potřeba v překladu vyřešit také španělské navazování vedlejších vět přes dvojtečku, které není pro český jazyk typické (viz kapitola 4.4.5. Interpunkce).

4.1.2.5. Lexikum

První kategorií lexika, na kterou bychom se chtěli soustředit, jsou termíny. Vzhledem k tomu, že výchozí text je cestovní průvodce, vyskytují se v něm termíny z několika oblastí. Na základě místní vázanosti se objevuje terminologie z ibizského kulturního prostředí, konkrétně termíny v baleárské katalánštině z oblasti gastronomie – *sofrit pagès, guisat de peix, frígola*, aj., z oblasti kultury – *llaüts, espardenyes de bec, ball pagès, casament*, aj.,

Samozřejmostí jsou termíny týkající se cestovního ruchu – *paseo marítimo, club náutico, residencias de verano, centro turístico*, aj. Dále nacházíme termíny z oblasti architektury – *porche de troncos de sabina, torre absidial, hipogeo, baluarte*, aj., náboženství – *processó dels Passos, Sant Crist Jacent, Nuestra Señora de las Nieves, San Juan Bautista*, aj., ornitologie – *correlimos, andarríos, vuelvepiedras, halcones de Eleanor*.

Z hlediska stylistiky text obohacují hovorová slova, která se zbytku textu vymykají. Nejsou značená kurzívou ani uvozovkami. Jedná se např. o výrazy: *cutre, pulular, macrodiscoteca, aspavientos* nebo *comidilla*.

Zajímavé jsou také vady originálu. Např. příslovce „*sobre todo*“ se v textu soustavně vyskytuje psáno „*sobretudo*“, což si vykládáme jako promítnutí autorova katalánského původu do textu, protože katalánský ekvivalent se právě píše dohromady (*sobretot*).

Dalším případem katalanismu je výraz „*ebullescente*“ v katalánštině znamenající „plný života, energie“, které autor použil při popisu rušných uliček hlavního města Ibizy.

4.2. Cílový čtenář překladu

Překlad má být funkčním ekvivalentem originálu, má tedy plnit stejné funkce. Proto jsme se snažili co nejvíce zpřístupnit veškeré informace i českému čtenáři, který nezná kulturu Baleárských ostrovů.

Při překladu jsme měli stále na paměti zachování maximální srozumitelnosti a přehlednosti pro českého adresáta, proto jsme katalánské reálie vždy vysvětlovali. Heslovitost textu jsme v mnoha případech nezachovávali, případné chybění sloves by českému čtenáři bránilo v porozumění, protože čeština je zejména slovesný jazyk a text by tak jevil známky „překládovosti“. Naopak jsme se snažili zachovávat stejnou míru stylu i v českém překladu.

4.3. Překladatelská strategie

Překladatelské postupy, které jsme pro práci zvolili, vycházejí z úvodní překladatelské analýzy. Po zohlednění odlišného kulturního prostředí čtenáře originálu a překladu bylo naším cílem co nejvíce přiblížit originál českému čtenáři při zachování obsahové a formální hodnoty díla.¹⁰

Pro dosažení funkční ekvivalence překladu jsme museli provést různé překladatelské postupy, které v následující části komentujeme. Snažili jsme se vysvětlit způsob práce a obhájit naše rozhodnutí, která jsme během překladu učinili.

Seznámili jsme se s terminologií cestovního ruchu a prostudovali několik cestovních průvodců po Baleárských ostrovech, ale bohužel jsme nenašli žádný původně český či přímý překlad ze španělštiny či katalánštiny. Většinou se jedná o překlady z němčiny, které neberou v potaz jazykovou situaci na Baleárských ostrovech a katalánské výrazy (které často mylně pokládají za španělské) se nesnaží českému čtenáři zpřístupnit. V tomto ohledu jsme se rozhodli pro co nejsrozumitelnější vysvětlení originálu.

---

¹⁰ Cieľom prekladu je reprodukovať nie jazykové prostredky, ale informáciu, ktorú vyjadrujú, jej vzťah k objektívnej realite, k podávateľovi a prijímateľovi. [...] Plnohodnotná reprodukcia predpokladá vyjadrenie nielen obsahovej, ale aj formálnej stránky textu i s jeho špecifickými zvláštnosťmi, emocionálnym nábojom a asociáciami.

Vilikovský, Ján: *Preklad ako tvorba*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984. s. 22-31.

Pro lepší názornost dané problematiky uvádíme teoretický komentář a ten doplňujeme jednou praktickou ukázkou. Abychom nepřekročili rozsah tohoto komentáře, uvádíme pro ilustraci pouze náhodný příklad, který dokládá daný jev.

4.4. Překladatelské problémy na gramatické a syntaktické rovině

4.4.1. Transpozice

Jedním ze základních překladatelských postupů je transpozice, která spočívá v maximálně možném zachování významové stránky sdělení při změně jeho stránky výrazové.¹¹

Podrobnější vysvětlení najdeme také v knize *Umění překladu*:

*Učiníme-li si východiskem nikoliv text díla, ale jeho významovou a estetickou hodnotu, pak z toho vyplyne pro orientaci ve vztahu mezi formou a obsahem zásada: je třeba zachovávat ty formy, které mají nějakou sémantickou funkci, naopak nelze trvat na zachování forem jazykových.*¹²

Můžeme hovořit o transpozici slovnědruhové, která spočívá v použití jiného slovního druhu v cílovém jazyce než v jazyce výchozím. Níže uvádíme ilustrační příklad.

Přidavnému jménu v češtině odpovídá spojení podstatného jména s předložkou ve španělštině:

Els Amunts d'Eivissa (TO:128)

Ibizské Els Amunts (TP:23)

Slovnědruhovou transpozici dále dělíme na transpozici zředňující, která zvyšuje explicitnost sdělení a při které dochází k rozšiřování počtu slov, a na transpozici zhušťující, která naopak explicitnost snižuje a počet slov omezuje. Rozdíly v explicitnosti češtiny a španělštiny jsou v následujících slovních spojeních patrné:

Entre los numerosos ataques y saqueos destaca el ocurrido en 1383. (TO:129)

¹¹ Chacón Gil, Pablo; Hrubá, Hana; Králová, Jana; Krbecká, Milada: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 173

¹² Levý, Jiří: *Umění překladu*. Praha: Československý spisovatel, 1963. s. 19-20.

Mezi nimi vyniká útok, ke kterému došlo v roce 1383. (TP: 24)

Dalším typem transpozice je transpozice větněčlenská, kdy dochází k použití jiné větné nebo souvětné struktury. Opět může dojít ke snížení nebo zvýšení explicitnosti sdělení. Podmět ve španělštině je přívlastkem neshodným.

Esta localidad ha visto transformada su imagen en los últimos años:... (TO:117)

Charakter této lokality se v posledních dvaceti letech změnil. (TP:11)

4.4.2. Polovětné vazby a subjuntiv

Polovětné vazby tvoří jednu z největších syntaktických odlišností mezi španělštinou a češtinou. Ve španělštině jsou častým prostředkem vyjadřující vztahy mezi větami. Jedná se o vazby s infinitivem, gerundiem a participiem.

Tvary gerundia, které se v textu objevili, jsme se rozhodli nenahrazovat přechodníky. Ačkoli tyto tvary gerundiu přímo odpovídají, jejich použití v češtině je čím dál méně frekventované. Jejich použití v překladu by tak mohlo působit příznakově. Rozhodli jsme se je proto nahrazovat různými způsoby:

Sin embargo se está realizando un ingente esfuerzo para restaurar la estructura física y para dinamizar el tejido social de un barrio singular. (TO:126)

Presto se už vynakládá ohromné úsilí na obnovení fyzické struktury a dynamizování společenské vrstvy v této jedinečné čtvrti. (TP: 21)

V tomto případě jsme tvar gerundia nahradili indikativem přezenta. V některých případech jsme však větu přeformulovali:

De la cocina pitiva recordaríamos la existencia en esta zona de las sopas d'ou o también el guisat d'ous, platos de cierta antigüedad, así como la burrida de rajada volviendo a la cocina marinera. (TO:130)

Z tradiční kuchyně v této oblasti připomínáme starodávná jídla - sopas d'ou (vaječná polévka) a guisat d'ous (vařená vejce), stejně jako ragú z rejnoka (burrida de rajada) pocházející z přímořské kuchyně. (TP:25)

Participiální vazby jsme v češtině řešili indikativem:

*Una isla **tenida** desde siempre po mágica, hogar de dioses propilos a la fertilidad: Tanit, Bes...* (TO:123)

*Ostrov se odjakživa **považoval** za magický, za sídlo bohyní plodnosti Tanit, Bes a dalších.* (TP:18)

Vzhledem k charakteru textu se silnou persvazivní funkcí jsme zaznamenali výskyt vazby „*hay que + infinitiv*“. Jejím ekvivalentem v češtině by byl rozkaz, kterému jsme se však chtěli vyhnout, proto jsme tuto vazbu v češtině řešili vazbou neosobní:

*De estos **hay que citar** los macarrons de Sant Joan, ...* (TO:131)

*Z těchto **je třeba zmínit** macarrons de Sant Joan, ...* (TP:25)

V jiných případech jsme však rozkaz zachovali z důvodu vyšší adresnosti:

***No hay que despreciar** tampoco los caragols cuinats, ni la olla fresca de habas tiernas.* (TO:123)

***Nesmíme však zapomenout** na vařené hlemýždě (caragols cuinats) a pokrm z jemných bobů olla fresca.* (TP:19)

Obdobně bylo třeba nahradit tvary španělského subjuntivu, pro které čeština nemá odpovídající gramatický tvar. Subjuntiv vyjadřuje nejčastěji nejistotu nebo pravděpodobnost, při jeho překladu jsme tak volili tvary českého indikativu s příslovcem:

*Fue excavado a principios de siglo, con hallazgo de numerosas figuras de terracota repetidas en serie, lo que indica que posiblemente **se tratara** de un santuario al que numerosos peregrinos iban para depositar sus exvotos.* (TO:117-118)

*Na počátku minulého století byly na tomto místě provedeny vykopávky, při kterých se našly početné terakotové figurky opakující se v sériích. To naznačuje, že **se pravděpodobně jednalo** o posvátné místo, kam mnozí poutníci přinášeli své obětní dary.* (TP:12)

4.4.3. Aktuální členění výpovědi

Na aktuálním členění české i španělské výpovědi má asi největším podíl v obou jazycích poměrně volný slovosled. V textu originálu se však promítala i výpovědní perspektiva a zájem autora, což jsme museli v překladu rovněž zohlednit. Dalším faktorem ovlivňující aktuální členění výpovědi ve španělštině je také postavení adjektiva ve větě, které jsme již v předchozích kapitolách okomentovali, a nezanedbatelný rytmický činitel.

V překladu jsme se snažili zachovávat objektivní pořádek slov, snažili jsme se jednotlivé členy výpovědi řadit taky, aby téma předcházelo rématu a celková výpověď byla kontextově zapojena. V některých případech tak nebylo možné zachovávat původní strukturu španělské věty:

Desde Sant Vicent de sa Cala puede realizarse una entretenida excursión por mar hasta la isla de Tagomago.(TO:117)

Ze Sant Vicent de sa Cala můžete podniknout zajímavou plavbu až k ostrovu Tagomago. (TP:11)

Junto al modestísimo río que da nombre a la ciudad permanece un acueducto romano. (TO:116)

Město je pojmenované podle skromné řeky, vedle které se nachází římský akvadukt. (TP:10)

4.4.4. Koheze

Pro dosažení větší přehlednosti textu jsme se v rámci textové koheze uchýlili k použití lexikálních prostředků. Nejčastěji jsme používali demonstrativa:

Sant Mateu d'Aubarca y Santa Agnès de Corona, pequeñas parroquias de aire campesino a las que se llega desde Sant Rafel (C 731, de Eivissa a Sant Antoni, km 8), siempre ofocen la oportunidad de descansar por unas horas del ajetreo de las playas y del tráfico en las carreteras que enlazan los centros de turismo.

Se situan en los márgenes de un amplion valle, Corona, ejemplo de otros similares en Els Amunts. (TO:118)

Sant Mateu d'Aubarca a Santa Agnès de Corona jsou malé farnosti venkovského vzhledu, ke kterým se přijíždí ze Sant Rafael (na 8. km silnice C-731 mezi Eivissou a Sant Antoni). Vždy nabízejí možnost na pár hodin si odpočinout od ruchu pláží a dopravy na silnicích propojujících turistická centra.

Tyto farnosti se nacházejí na okrajích širokého údolí Corona, jednoho z podobných v Els Amunts. (TP:13)

Naším cílem bylo dosažení co největší srozumitelnosti pro českého čtenáře, proto jsme do textu vkládali různé konektory:

Baste decir que Formentera permaneció deshabitada durante casi tres siglos, por ser indefendible. En todo este tiempo, la usaron los corsarios como lugar de refugio y de aguada. (TO:116)

Stačí poznamenat, že Formentera byla skoro po tři staletí neobydlená, protože se nedala ubránit. V té době ji tak korzáři používali jako útočiště a zdroj pitné vody. (TP:10)

4.4.5. Explicitace a rozšiřování textu

Vzhledem k primární informativní funkci textu jsme se snažili převádět sdělení co nejsrozumitelněji pro cílového čtenáře, především tam, kde by mu uvedená informace mohla připadat neúplná:

Desde el puerto salen embarcaciones hacia Eivissa, Formentera o Dènia. (TO:119)

*Z přístavu **Sant Antoni de Portmany** odplouvají lodě do přístavu Eivissy, na ostrov Formentera a do přístavu města Dènia **na Pyrenejském poloostrově**. (TO:14)*

Jak jsme již zmínili ve výše uvedených kapitolách, jsme vysvětlovali katalánské termíny v závorce či vnitřní vysvětlivkou. Dále jsme pro explicitaci využili různé typy souvětí a nejrůznější spojky a částice. S jejich pomocí jsme explicitovali některé logické vztahy v originálu:

La parroquia, una de las más antiguas de la isla pues sus primeras podras datan del siglo XIV, típicamente ibicenca, parece algo aturdida y a la vez refugiada al pie de su torre con almenas entre las moles de un urbanismo que, por fin, tiende a contentarse. (TO:130)

Typicky ibizský farní kostel, je jedním z nejstarších na ostrově, protože jeho základy pocházejí již ze 14. století. Vypadá robustně, ale současně jakoby skrytě u paty své věže s cimbuřím. Farnost je obklopena urbanistickou masou, která se však konečně začíná usměrňovat. (TP:24)

4.4.6. Interpunkce

Co se týče interpunkce, provedli jsme v textu řadu změn vzhledem k odlišným konvencím obou jazyků. Na úrovni souvětí jsme v češtině ne příliš běžné středníky nahrazovali čárkami:

No falta la habitus espadaña; las paredes, encaladas hasta deslumbrar, no dejan al sol casi Ninina posibilidad de penetrar al interior. (TO:133)

Nechybí ani obvyklá zvonice, zdi jsou bílé až k oslepení, nenechávají slunci žádnou možnost, jak proniknout do vnitřku. (TP:28)

Stejně tak jsme nezachovávali dvojtečku při uvozování výčtů, nahradili jsme ji pomlčkou nebo pokračovali novou větou:

La punta sur de la isla de Eivissa contiene uno de sus paisajes clave: Ses Salines (las salinas) entre playas de piedra, Es Codolar, y de fina arena, Migjorn. (TO:119)

Na jižním cípu ostrova Ibiza se nachází jedna z jeho klíčových krajin – Ses Salines (saliny) s oblázkovými plážemi Es Codolar a plážemi s jemným pískem Migjorn. (TP:14)

Esta expresión, Els Amunts, significa algo así como “Los Altos”: es la zona montañosa de Eivissa, la más agreste, la más boscosa, reduto de litoral de cantiles y roquedos. (TO:118)

Výraz „Els Amunts“ přibližně znamená „Vysocí“. Jde tedy o ibizskou hornatou oblast, nejdivočejší a nejzalesněnější z ostrova a rovněž o pobřežní přírodní rezervaci tvořenou mořskými útesy a skalisky. (TP:12)

V textu byly hojně zastoupeny závorčky. Ty jsme v překladu ponechali, protože plnily stejnou funkci. Text jsme ještě rozšířili o závorčky obsahující originál nebo výklad katalánských pojmů.

Další změny oproti originálu, které jsme provedli, se týkají velmi častého výskytu tří teček. Autor je používal například na znamení nedokončeného výčtu. V těchto případech jsme tuto záležitost řešili použitím výrazů „a další“, „atd.“, „a jiné“:

Una isla tenida casi siempre por mágica, hogar de dioses propilos a la fertilidad: Tanit, Bes... (TO:123)

Ostrov se odjakživa považoval za magický, za sídlo bohyní plodnosti Tanit, Bes a dalších. (TP:18)

V následujícím případě jsme však tři tečky zachovali, protože v obou textech plní stejnou funkci.

Por la mañana, el Pereira, el Montesol y otras cafeterías de ambiente reposado acogen a fines sólo son ya restos de un naufragio... (TO:124)

Ráno Pereira, Montesol a jiné klidné kavárny vítají ty, kteří jsou již pouze pozůstatkem jednoho dávného ztroskotání... (TP:20)

4.4.7. Délka vět

V textu jsme na několika místech zaznamenali velmi složitá souvětí, která jsou pro češtinu příliš rozsáhlá. Pro čtenáře překladu by při jejich zachování byla nepřehledná, proto jsme se rozhodli je ve většině případů dělit na samostatné věty:

Por eso tal vez vino y sigue viniendo a Eivissa gente que desea otra vida: que pulula y se deja ver de día en puerto y en las playas de moda (Es Canà, Cala Llonga, platja d'en Bossa, Portinatx), entre yates de ensueño, entre caros vehículos recién lavados, en compañía de cuerpos esculturales, propios de portada de revista de moda, o de

noche en las callejuelas ebullescentes de Sa Marina, o en los bares y restaurantes de Dalt Vila, para terminar en la pista acuática de alguna sorprendente macrodiscoteca. (TO:124)

Možná proto přijeli a stále přijíždí na Ibiza lidé, kteří si zde přejí vést jiný život. Aktivně žijící lidé se každodenně nechávají vidět v přístavu a módních plážích (Es Canà, Cala Llonga, platja d'en Bossa, Portinatx) mezi vysněnými jachtami, čerstvě umytými drahými auty, ve společnosti vypracovaných těl, jaká můžeme spatřit na titulních stránkách módních časopisů. V noci je můžeme spatřit v živých uličkách Sa Mariny, v barech a restauracích v Dalt Vile (Horním městě), a poté dovádět v bazénu některé překvapivě obří diskotéky. (TP: 20)

4.5. Překladatelské problémy na lexikální rovině

4.5.1. Terminologie

Řada pojmů, které jsme již zmínili v kapitole o lexiku, má své známé ekvivalenty v českém jazyce (např. obranná věž, přímořská promenáda, molo aj.) a jejich překlad tak nepůsobil výraznější potíže.

Nejobtížnější byla terminologická záležitost katalánské gastronomie, kterou jsme museli konzultovat s odborníky. V textu jsme se rozhodli tyto termíny uvést jak v katalánštině z důvodu povahy překládaného textu, jehož tvoří nedílnou součást, tak přidat stručnou charakteristiku v českém jazyce. Na konci práce přikládáme glosář katalánských pojmů, kde jsme se pokusili o vysvětlení jednotlivých termínů.

Dalším problémem byla terminologie týkající se moře. Na příklad termín „club náutico“ nemá v češtině přímý ekvivalent, proto jsme ho museli v překladu vysvětlit v závorce:

*La parte moderna de la localidad, junto al mar, es impersonal y adaptada a los requerimientos del turismo: paseo marítimo, **club náutico**, muelle, hoteles y residencias de verano.* (TO:116)

*Na břehu moře je moderní část této lokality neosobitá, je totiž přizpůsobená požadavkům cestovního ruchu. Tvoří ji pobřežní promenáda, **club náutico (klub na vodní sporty)**, přístavní molo, hotely a letní residence. (TP: 10)*

Obdobný problém z této oblasti znamenal termín „*rústicos sombrajos*“, který jsme řešili vnitřní vysvětlivkou:

*Es Cubells, Ses lletes y Cala Jondal ofocen, además de áreas de buena urbanización, un sinnúmero de rincones donde nadar en solitario, aprovechando los **rústicos sombrajos** bajo los que se guardan llaüts de pesca. (TO:119)*

*Es cubells, Ses lletes a Cala Jondal nabízí kromě míst s půvabnou zástavbou také nespočetná zákoutí, kde si můžete o samotě zaplavat a využívat **přístřešky z palmových listů**, pod kterými se ukrývají místní rybářské lodě (llaüts). (TP:14)*

V rámci této problematiky zmíníme také obtížnosti pramenící ze španělského termínu „*cala*“. V češtině tento termín nemá přímý ekvivalent, vždy jsme se proto uchýlovali k jeho explicitaci tedy „*pláž v zátocě*“, ale v této souvislosti je třeba poznamenat, že často letoviska, města či obce nacházející se v blízkosti nějaké pláže v zátocě nesou jméno „*Cala*“. Tento fakt jsme v překladu nezohledňovali, protože nám tento fakt připadal na některých místech z kontextu patrný.

***Calas** magníficas adornan la costa d'Els Amunts, a veces de difícil acceso: **Cala** d'Aubarca, Es portitxol, **Cala** Salada... (TO:118)*

*Pobřeží Els Amunts zdobí půvabné **pláže v zálivech**, které jsou často těžce přístupné: **Cala** d'Aubarca, Es portitxol, **Cala** Salada... (TP:13)*

Obdobné obtížnosti pramenily z katalánského výrazu „*can*“. Tento výraz vznikl spojením slova „*casa*“ se členem „*en*“. Jeho španělským ekvivalentem je spojení „*casa de*“. Tuto skutečnost jsme v překladu však neobjasňovali.

*Caseros y palacios erigidos entre los siglos XVI a XVII por familias de comerciantes y de nobles locales tal vez enriquecidas con el corso (en el Carrer Major: **Can** Gotarredona, **Can** Balansat, **Can** Grimes, **Can** Comasena) y casas populares... (TP: 125-126)*

*Velké domy a paláce postavené v 16. až 18. století rodinami obchodníků a místní šlechty, které se nejspíše obohatily pronásledováním pirátských lodí (na hlavní třídě Carrer Major: **Can** Gotarredona, **Can** Balansat, **Can** Grimes, **Can** Comasema), panské domy... (TO:20)*

4.5.2. Realie

Největší problémy v této souvislosti nám činilo španělské značení silnic a celková „španělská navigace“, kterou jsme museli pro českého čtenáře mnohdy upravovat s pomocí mapy, protože na základě doslovného překladu originálního španělského navigačního systému, by český turista na místo určení nedojel.

V tomto ohledu je třeba zmínit, že při překladu jsme se přiklonili k mezinárodnímu značení silnic podle vyhledávače Google Maps, což českému čtenáři usnadní hledání v mapě.

A poco más de medio camino de Portinatx (aproximadamente en el km 16 de la C 733, contados desde Eivissa, a la izquierda, 1 km)... (TO: 118)

Asi na půli cesty z Eivissy do Portinatxu (zhruba na 16. kilometru silnice C-733, 1 km po odbočení vlevo)... (TP:13)

Zajímavým případem bylo řešení latinského výrazu „adlib“ ve větě týkající se ibizské módní tvorby. Nejprve jsme tento výraz považovali za výraz „a dále“ pramenící z jeho významu „ad libitum“ – podle libosti, ale po dalším zkoumání jsme zjistili, že se jednalo o něco úplně jiného – o adlib módu. Adlib móda vznikla na Ibize koncem šedesátých let z kultury hippies. Tento módní styl údajně Ibiza proslavil na celém světě a stále se exportuje. Dokonce se každoročně v červnu pořádá týden adlib módy za účasti módních návrhářů. Po tomto zjištění jsme se v našem překladu přiklonili k vnitřní vysvětlivce „móda adlib“, kterou jsme však dále nerozváděli, abychom se nedopustili nevhodné intelektualizace.

*Sa Marina (B3), junto al mar, goza en cambio del privilegio de ver ocultas lo que antes eran sólo cuevas de pescadores y Almadén de aparejos de pesca por modernos y caros comercios de moda, **adlib**, cuero, joyería, bisutería, bares, restaurantes, salas de arte y exposiciones... (TO:126)*

Sa Marina (B3) ležící u moře na oplátku těží ze své výsady. Tato čtvrť totiž viděla, jak se někdejší obyčejné jeskyně rybářů a skladiště nástrojů pro rybolov proměňují v moderní a drahé módní butiky, módu adlib, kožené zboží, zlatnictví, bižuterie, bary, restaurace, umělecké a výstavní sály a jiné. (TP:21)

4.5.3. Toponyma

Vzhledem k charakteru textu jsme zaznamenali vysoký výskyt toponym. Naší strategií v rámci snadné identifikace bylo ponechání toponym v originálním znění, tedy v katalánštině. Na několika místech jsme však museli provést určité změny.

Přestože autor ostrov Ibizu pojmenovává jejím katalánským názvem (*Eivissa*), který je totožný s názvem hlavního města ostrova, my jsme se s ohledem na českého čtenáře rozhodli ostrov výhradně pojmenovávat jeho španělským názvem *Ibiza* a hlavní město katalánským názvem *Eivissa*. Je třeba podotknout, že název hlavního města nemá oficiální španělský ekvivalent.

Další záležitostí je geografické pojmenování ostrovů Ibiza (*Eivissa*), Formentera a přilehlých ostrůvků. Podle španělského a katalánského úzu se tyto ostrovy nazývají Pityusy (*Islas Pitiuses, Illes Pitiüses*). Tento název má velmi dlouhou tradici, pojmenovali je tak již Kartaginci pro vysoký výskyt pinií na tamních ostrovech. Tato skutečnost je průměrně vzdělanému Španěli známá, například Angličané ve svých cestovních průvodcích tyto ostrovy zmiňují jako „*Pine Islands*“ (Piniové ostrovy), ale české publikum s tímto názvem velké zkušenosti nemá. Při ověřování těchto informací jsme narazili i na četné gramatické chyby, např. na největším českém portálu specializujícím se na prodej leteckých zájezdů Invia.cz jsme objevili název Pityusy jako „Pitiusy“ a nutno poznamenat, že tento jev nebyl ojedinělý.

Proto jsme se v našem překladu rozhodli adjektiva „*pitiuso, pitiusa*“ nekalkovat, nýbrž je převádět jako „*ostrovní*“ či „*tradiční*“:

*No extrañe, pues, el carácter defensivo de algunas de las construcciones **pitiusas**, sean civiles o religiosas. (TO:116)*

*Není tedy divu, že některé **tradiční** stavby, ať už civilní nebo náboženské, mají obranný charakter. (TP:10)*

Naší další strategií bylo při překladu zohledňovat toponyma jako primární součást cestovního průvodce, proto jsme se je snažili vyjádřit v nominativu. Na místech, kde nám jejich skloňování připadalo pro českého čtenáře komplikované, jsme toponyma opět uvedli v nominativu, abychom předešli nejasnostem při případném dohledávání názvů v rejstřících či mapách.

*Una carretera local señalizada parte desde **Sant Carles** hacia **Sant Vicent de sa Cala**, en el extremo noreste de la isla. (TO:117)*

*Značená místní silnice vede ze **Sant Carles** do **Sant Vicent de sa Cala** na úplném severovýchodě ostrova. (TP:11)*

Jak jsme již zmínili, na všech místech jsme zachovávali toponyma ve výchozím jazyce, ale na mnoha místech bylo potřeba tyto názvy specifikovat, pokud se vztahovaly např. k jeskyni, čtvrti, náměstí, obci:

*Con ánimo, puede emprenderse la excursión a pie hasta el **Cap dels Jueus**, donde alza la solitaria **torre del Pirata**, y contemplar desde el mirados des Savinar un paisaje que compensa todo esfuerzo. (TO:119)*

*S odhodláním můžete vyrazit na pěší výlet až na **mys Cap dels Jueus**, kde se tyčí osamělá **věž Torre del Pirata**, a z vyhlídky **mirador des Savinar** pozorovat krajinu, která vám vynahradí veškeré vynaložené úsilí. (TP:14)*

4.5.4. Antroponyma

Problematický byl překlad jmen svatých. Vzhledem k charakteru textu a chybějícím ekvivalentům v české kultuře jsme se rovněž rozhodli zachovávat jména svatých ve španělštině či katalánštině (např. *Virgen del Carmen*, *Sant Crist Jacent*) s výjimkou jména „*Nuestra Señora de las Nieves*“, které jsme převedli do češtiny na základě legendy o Panně Marii Sněžné, přítomné i v české katolické liturgii.

Pero sobre todo destacan, durante la primera quincena de mes de agosto, las diestas patronales en honor de Nuestra Señora de las Nieves (conmemoración de la reconquista de la isla por los catalanes), ... (T0:124)

V první polovině srpna zejména vynikají patronské slavnosti na počest Panny Marie Sněžné (připomínka katalánské reconquisty ostrova), ... (TP: 19)

4.6. Překladatelské problémy na stylistické rovině

4.6.1. Expresivita

Na několika místech originálu se objevila slova z hovorové oblasti či expresiva. Tyto prvky jsme v rámci textu rozhodli nivelizovat:

*El ambiente nocturno (un buen sector de la zona abre por la tarde hasta bien strada la noche) es abigarrado , a veces insólito (y a veces **cutre**, también). (TO: 127)*

*Noční atmosféra (velká část podniků otevírá večer až dlouho po setmění) je pestrobarevná a někdy neobvyklá (a někdy také **ubohá**). (TP:21)*

4.6.2. Adaptace

Vzhledem k charakteru textu a jeho persvazivní funkci jsme se přiklonili k adaptaci nepřiliš lichotivých vyjádření. Španělské klišé „*de dudoso gusto*“, pro které by se nabízel ekvivalent „*pochybného vkusu*“, jsme se vzhledem k bližším informacím podávaným v průvodci rozhodli tento výraz pozměnit:

*A unos 5 km de Sant Antoni, por una carretera muy secundaria, se encuentra en Sant Josep de sa Talaia otra parroquia escondida entre edificios modernos, pero esta vez **de dudoso gusto**. (TO:119)*

*Asi 5 km jízdy po vedlejší silnici od Sant Antoni se v Sant Josep de sa Talaia nachází další farnost ukrytá mezi moderními budovami, tentokrát **však není tak působivá**. (TP:14)*

4.6.3. Kontakt se čtenáři

Přestože tento španělský průvodce se ke svým čtenářům obracel výhradně neosobní formou, rozhodli jsme se pro větší adresnost pro použití druhé osoby množného čísla. Uvádíme ilustrační příklad:

*En cualquier ocasión, **no debe uno perderse el ball pagès** (danzas campesinas con trajes típicos). (TO:124)*

*Rozhodně **si nenechte ujít** venkovské tance v tradičním oděvu (ball pagès). (TP:20)*

Pouze na dvou místech se ve španělském originálu objevil přímý rozkaz. Vzhledem k tomu, že se nacházel v praktických informacích se silnou kontaktní funkcí, rozhodli jsme se ho zachovat:

*Para más información sobre alojamiento en las localidades citadas en el itinerario, **consúltense** las informaciones prácticas que aparecen al final de la guía. (TO:120)*

*Chcete-li se dozvědět více o možnostech ubytování v lokalitách zmíněných v itineráři, **nahlédněte** do oddílu praktických informací na konci průvodce. (TP:15)*

4.6.4. Modulace

Podstatou překladatelského procesu modulace je převod významové stránky sdělení ve výchozím jazyce do odpovídající významové stránky v cílovém jazyce za použití přiměřených výrazových prostředků:¹³

***La distribución radial de las carreteras de Eivissa impondrá al visitante que circula en ellas algunas condiciones...** (TO:116)*

***Na Ibize mají silnice paprscíté uspořádání.** Návštěvníka tak nutí, aby při jízdě dodržoval určité podmínky. (TP:10)*

---

¹³ Chacón Gil, Pablo; Hrubá, Hana; Králová, Jana; Krbecká, Milada: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 173.

4.6.5. Substitute

Podstatou překladatelského postupu substitute je nahrazení části sdělení ve výchozím jazyce odpovídající částí sdělení v jazyce cílovém:¹⁴

*Carnavales en febrero, procesiones durante la **Semana Santa** (la Process'p dels Passos y la procesión nocturna del Sant Crist Jacent, en **Viernes Santo**), fuegos artificiales y fogatas nocturnas en la víspera de San Juan...* (TO:124)

*Karnevaly v únoru, procesí během **Svatého týdne** (Processó dels Passos a noční procesí Sant Crist Jacent na **Velký pátek**), ohňostroje a noční ohně v předvečer svátku San Juan...* (TP:19)

4.6.6. Vynechání

Z hlediska stylistického jsme do textu zasáhli i v dalším případě. Usoudili jsme, že v následující větě by snaha o převod i druhého adjektiva vyzněla v překladu krkolomě, proto jsme ji vynechali:

*Desde Sant Josep resulta Scil llegar a Cala Molí y a Cala Vadella y, sobre todo, a Cala d'Hort, en frente de la cual surge del mar la estampa **sin duda impresionante y atormentada** de un islo inconfundible: Es Vedrà.* (TO: 119)

*Ze Sant Josep snadno dorazíte do Cala Molí a do Cala Vadella, a především do Cala d'Hort. Před touto zátokou z moře vyvstává **bezpochyby působivý** obrázek nezaměnitelného ostrůvku Es Vedrà.* (TP:14)

4.7. Grafické prostředky

V textu originálu autor pro větší přehlednost používal různé grafické prostředky. Pro zvýraznění zeměpisných názvů používal tučné písmo a pro odlišení katalánských názvů (či španělských názvů v oblasti tradiční gastronomie) používal kurzívu. Pro lepší organizaci textu

---

¹⁴ Chacón Gil, Pablo; Hrubá, Hana; Králová, Jana; Krbecká, Milada: *¿Fiesta 3!* Plzeň: Fraus, 2004. s. 174.

autor rovněž používal systém odrážek. Všechny tyto prostředky jsme v textu zachovali s výjimkou odkazů na podrobnou mapu, která není součástí této práce.

4.8. Nedostatky originálu

Během překladu jsme se museli rovněž potýkat s věcnými nedostatky originálu. Jednalo se o špatně uvedená kontaktní čísla v oddílu s praktickými informacemi, kdy k dvěma podnikům byla přiřazena stejná telefonní čísla. Tuto chybu jsme museli v originále zachovat, neboť zmíněné podniky na Ibize zřejmě už neexistují.

Dalším problémem byla pasáž o historii města Sant Antoni de Portmany. Autor uvádí, že po katalánském dobytí byl ostrov rozdělen do čtyř částí – *quartons*. K této domněnce ho pravděpodobně vedlo toto pojmenování (v katalánštině „*un quart*“ znamená čtvrtina), nicméně Eivissa byla v této době rozdělena do pěti částí a to: *Alhauec*, *Xarc*, *Benissàmit*, *Portumany* a *Algarb*. Tuto skutečnost jsme tedy v překladu opravili.

5. Typologie posunů

Posuny lze považovat za nevyhnutelný jev při překládání. S výjimkou tzv. negativního posunu (posun, který vzniká v důsledku nepochopení originálu a projevuje se nesprávným překladem) se posuny nepovažují za chybný výkon. V mnoha případech je překladatel provádí záměrně. Typologie zvolená pro tuto analýzu vychází z typologie Antona Popoviče¹⁵.

5.1. Konstitutivní posun

Popovič definuje konstitutivní posuny jako takové, kterým se v překladu nelze vyhnout v důsledku rozdílů mezi oběma jazyky (originálu a překladu). Mezi konstitutivní posuny, které jsme provedly v této práci, patří v češtině zejména častější užití vedlejších vět při řešení španělských polovětných vazeb:

Luego han de servirse en capas, cubiertas de azúcar, canela y queso rallado.
(TO:131)

Podávají se ve vrstvách posypaných cukrem, skořicí a strouhaným sýrem. (TP.25)

5.2. Individuální posun

Podle Popoviče jsou individuální posuny takové, které jsou motivovány výrazovými sklony a subjektivním idiolektem překladatele. Překladatel by se však měl snažit minimalizovat vlastní subjektivizaci cílového textu, proto jsme se snažili tyto odchylky omezit. Nejpatrnějším posunem, kterého jsme se v tomto překladu dopustili, je intelektualizace katalánských výrazů:

---

¹⁵ Popovič, A. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran, 1975. s. 282.

*Hay, ya en inicio del Eixample, un mercado de estructura cubierta octogonal, el **mercat des peix**, y el popular **mercat de ses verdures**, donde se india la cuesta del portal de ses Teules. (TO:127)*

*Již při vstupu do čtvrti Eixample se nachází zastřešený trh osmiuhelníkové struktury, **mercat des peix (rybí trh)** a oblíbený **mercat de ses verdures (zelinářský trh)**, kde také začíná stoupání k bráně Portal de ses Teuales. (TP: 21)*

5.3. Tematický posun

Tematický posun vzniká náhradou reálií, výrazových spojení a idiomů originálu prvky domácími. Tento postup se zpravidla označuje jako substituce (diskutováno v kapitole 4.6.5.). Vzhledem k charakteru textu jsme neprováděli substituci zdrojové kultury a reálií. Tematické posuny se tedy objevují spíše na rovině výrazů typických pro výchozí kulturu.

... gatos que seestean en los ventanucos... (TO:126)

... kočky odpočívající na okénkách... (TP:21)

6. Závěr

Cílem této práce bylo zprostředkovat českému čtenáři funkční reprezentaci originálu. Snažili jsme se, aby text překladu zachoval smysl originálu a aby byl českému čtenáři srozumitelný. Soustředili jsme se zvláště na převedení sémantické, stylistické a pragmatické složky textu. Všechna věcná fakta, terminologii a katalánské pojmy jsme ověřili a zkonzultovali s odborníky..

Tento cestovní průvodce seznamuje čtenáře s kulturou Baleárských ostrovů, našli jsme v něm nejen objektivní informace, ale také subjektivní postoj autora, který jsme museli zohlednit. Během překladu jsme se na několika místech museli přiklonit ke kompromisům plynoucím z odlišného kulturního prostředí původního a cílového čtenáře. Uvědomili jsme si, jak je důležité, aby se překladatel soustředil na adresáta překladu a v důsledku toho prováděl různé změny.

Cílem odborného komentáře pak byla reflexe nad překladatelskými problémy a odůvodnění navržených překladatelských řešení.

Závěrem bychom rádi ještě jednou poděkovali všem osloveným vyučujícím Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za jejich vstřícnost a pomoc.

7. Seznam použité literatury

Primární zdroj:

RAYÓ, MIQUEL. *Baleares*. Madrid: Grupo Anaya,S.A. 2000. 256 s. ISBN 84-8165-768-9

Jazykové příručky a slovníky:

BÁEZ SAN JOSÉ, V., DUBSKÝ J., KRÁLOVÁ J. *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus. 1999, 246 s. ISBN 80-7238-054-0

DUBSKÝ, J. *Velký španělsko-český slovník*. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0483-1.

GREPL, M.; KARLÍK, P.; NEKULA, M., a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. NLN. 1995. 779 s. ISBN 80-7106-134-4.

CHACÓN GIL, P; HRUBÁ, H.; KRÁLOVÁ, J.; KRBCOVÁ, M.. *¡Fiesta 3!*. Plzeň: Fraus, 2004. 258 s. ISBN 80-7238-214-4.

KRÁLOVÁ, J. *Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. ISBN 978-80-7308-404-2

Překladatelské práce:

LEVÝ, J. *Umění překladu*. 2. Praha: Ivo Železný, 1998. 386 s. ISBN 80-237-3539-X

NORD, CH. *Text analysis in translation: theory, methodology and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991. 250 s. ISBN 90-5183-311-3.

POPOVIČ, A. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran, 1975. 293 s.

VILIKOVSKÝ, J. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1

Sekundární literatura:

SCHMID, N.. *Ibiza, Formentera*. přel. Miroslava Borecká. Jan Vašut s.r.o.: Praha. 2001

KATH, A.; BLESSING, K.. *Španělsko a Baleáry*. přel. Petr Dvořáček. Miloš Uhlíř – Baset: Praha 1999. 278 s. ISBN 80-86223-28-0.

MISCHKE, R.; SCHWARZ, B. *Ibiza, Formentera*. přel. Jitka Sedláčková. Geoclub: Praha. 2004. 96 s. ISBN 3-88618-780-2

Internetové zdroje

Diccionario de la lengua española [online]. 2012. Real Academia Española. Dostupné z WWW: <www.rae.es>.

Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český, AV ČR, 2008. Dostupné z WWW: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

Wordreference [online]. 2012. Dostupné z WWW: <www.wordreference.com>.

Associació d'Escriptors en Llengua Catalana [online]. 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.escriptors.cat/>>

Diccionari de la llengua catalana multilingüe [online]. 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.grec.net/cgi-bin/mlt00.pgm>>

Diccionari català-valencià-balear [online]. 2012. Dostupné z WWW: <<http://dcvb.iecat.net/>>

Enciclopèdia [online]. 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.enciclopedia.cat/>>

8. Přílohy

8.1. Glosář katalánských pojmů

- **All-i-óli** – česneková omáčka (dip)
- **Arròs a la pescadora** – paella po rybářsku
- **Arròs amb bacallà** - paella s treskou
- **Arròs amb carabassa** – paella s tykví
- **Arròs de quaresma** - postní paella
- **Arròs sec** – standardní paella. Připravuje se z rýže, krevet, mušlí, zeleniny, kuřecího a někdy i králičího masa
- **Ball pagès** – venkovský tanec. Žena tančí v kruhu, pohybuje se malými kroky. Tanečníci s červenou šerpou v pase a tradiční čepicí tančí kolem ní podle rytmu, které udávají hudební nástroje a zpěv. Hodnotí se zejména výška a originalita skoků tanečnicků. Za doprovodu katalánských píšťal, bubínku a kastanět.
- **Ballador** – tanečník *ball pagèsu*
- **Berenada** – venkovní svačina
- **Bunyol** – obdoba koblihy
- **Burrida de rajada** – ragú z rejnočího masa s mandlovou omáčkou
- **Cantada pagesa** – zpěvy během *ball pagèsu*.
- **Caragols cuinats** – vaření hlemýždi
- **Casament** – svatební ceremoniál, v katalánštině baleárských ostrovů: venkovské stavení
- **Castanyoles** – kastaněty, tradiční hudební nástroj
- **Coca de congret** – piškotový dort
- **Estany** – vodní nádrž
- **Espardenyes de bec** - ibizská tradiční obuv, podrážka je tvořená z lisované slámy, textilní povrch
- **Flabiol** – katalánská flétna
- **Flaó** – sladký zákusek ze sýra či tvarohu. Obdoba koláče ze sýrového těsta.
- **Frígola** – sladký žaludeční likér z tymiánu s anýzovým základem

- **Frita pagesa** – ragú z vepřových kotlet, jater a z plátku svíčkové. Masová směs je doplněna omáčkou z paprik a hub. Jako příloha se podávají brambory a cibule
- **Guisat de peix** – ragú z rybího masa
- **Guisat d'ous** – dušená vejce
- **Herbes dolces** – sladký bylinný likér, oproti „herbes seques“ je sladší a má vyšší procento alkoholu. Žluté nebo zelené barvy. Podle Ibizanů pomáhá s trávením zvláště při přejedení, uklidňuje a povzbuzuje při melancholii a nešťastné lásce, údajně zvyšuje potenci.
- **Herbes seques** – bylinný likér vyráběný ze sušených bylin
- **Llaüt** – rybářská loďka s jedním stěžněm, feluka
- **Macarrons de Sant Joan** – makaróny vařené v oslazeném mléce se skořicí a citronovou kůrou
- **Marge** – zemědělská terasa na Ibize
- **Olla fresca** - pokrm z jemných bobů
- **Oreiana** – smažené těsto se sádlem a mlékem, zatočené do tvaru ucha. Konzumuje se pocukrované ku příležitosti tradičních svátku.
- **Oreietes** – malé *oreianes*
- **Patates en casaca** – obdoba jablek v županu
- **Pensats i fets** – sladké zákusky velmi jednoduché přípravy.
- **Processó dels Passos** – procesí, které připomíná 14 zastávek Ježíše Krista před ukřižováním.
- **Quartons** – územní celky, do kterých byla Ibiza rozdělena po dobytí Katalánci
- **Rum-aniseta** – anýzový likér
- **Saliner** – zemědělec pracující na salinách
- **Salsa de Nadal** – tradiční omáčka, která se na Ibize připravuje během Vánočních svátků
- **Sant Crist Jacent** – Pieta: Ježíšovo tělo sňato z kříže
- **Santmiquelada** – patronská slavnost na počest Svatého Michala, 29. září
- **Sopa d'ou** – polévka z vajec
- **Sopa de menuts** – polévka z vepřových vnitřností
- **Sofrit pagès** – pikantní ragú z klobásy, slaniny a jehněčího masa. Maso se smíchá z brambory, česnekem a bylinkami, dusí se až do odpaření veškeré vody. Během přípravy se nesmí míchat, pouze třást s obsahem hrnce.

- **Tamboret** - katalánský bubínek
- **Tomàtignes de ramallet** – speciální druh rajčat typický pro Baleárské ostrovy. Malá rajčata vydrží po celý rok bez uskladnění v chladničce.
- **Truita amb sardina** – vaječná omeleta se sardinkami

8.2. Text originálu